

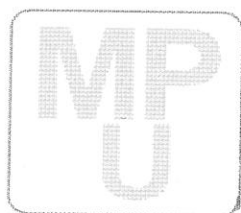
ZARZĄD GMINY JASTRZĘBIA

**STUDIUM UWARUNKOWAN
I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
GMINY JASTRZĘBIA**

**DIAGNOZA STANU
GMINY JASTRZĘBIA**

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W RADOMIU

PAŹDZIERNIK 1999

A stylized silhouette of a city skyline, featuring a prominent church spire, is positioned above the text.

MIEJSKA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W RADOMIU

26-600 RADOM, UL. SIENKIEWICZA 12/5
TEL./FAX (0-48) 3631594, TEL. (0-48) 3628020

OPRACOWANIE

Miejska Pracownia Urbanistyczna w Radomiu
Dyrektor – mgr inż. arch. Bronisław Elżanowski

ZESPÓŁ PROJEKTOWY

Główny projektant:

mgr inż. arch. Irena Kostecka

- koordynacja
- zagadnienia:
 - funkcjonalno-przestrzenne

PROJEKTANCI:

mgr inż. arch. Bronisław Elżanowski
mgr inż. arch. Beata Malicka-Ząbek

-zagadnienia przestrzenne

mgr Anna Traczyk-Serewiś

- zagadnienia społeczno-gospodarcze,
demografia

mgr inż. Jacek Słupek

- środowisko przyrodnicze

mgr Eliza Wojszko

- rolnictwo i gospodarka żywnościowa

mgr inż. Jerzy Ninard

- infrastruktura techniczna

mgr inż. Władysław Król
mgr inż. Rafał Adamczyk

- komunikacja i transport

Współpraca:

mgr inż. Krzysztof Ząbek
asystent projektanta: Jakub Kostecki

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	6
1.1. Cel, przedmiot i zakres diagnozy.....	6
1.2. Warunki i metoda sporządzania diagnozy.....	7
2. DEMOGRAFIA LATA DZIEWIĘDZIESIĄTE.....	8
2.1. Liczba i struktura ludności.....	8
2.2. Struktura płci.....	8
2.3. Struktura wiekowa.....	9
2.4. Przyrost naturalny.....	10
2.5. Procesy migracyjne.....	11
2.6. Gęstość zaludnienia.....	12
2.7. Sieć osadnicza rozmieszczenie ludności, prognoza ludności.....	14
3. RYNEK PRACY.....	19
3.1. Bezrobocie.....	19
3.2. Rynek pracy – podmioty gospodarcze.....	25
4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA.....	29
4.1. Zasoby mieszkaniowe - standard.....	29
4.2. Charakter zabudowy, rozmieszczenie.....	31
4.3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminie – wstępna prognoza.....	31
5. GOSPODARKA GRUNTAMI - BUDŻET GMINY.....	33
5.1. Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi.....	33
5.2. Stan istniejący.....	33
5.3. Uwarunkowania rozwoju wynikające z analizy gospodarki gruntami.....	34
5.4. Budżet gminy, lata 96 - 99.....	34
6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA -OBSŁUGA LUDNOŚCI.....	37
6.1. Administracja.....	37
6.2. Obiekty oświaty.....	37
6.3. Zdrowie.....	38
6.4. Obiekty sakralne.....	38
6.5. Handel, gastronomia.....	38
6.6. Sport i rekreacja.....	39
6.7. Wykaz obiektów stwierdzonych w terenie w trakcie inwentaryzacji urbanistycznej – sierpień 1999 r.....	39
7. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	43
7.1. Położenie geograficzne.....	43
7.2. Morfologia i hydrografia.....	43
7.3. Warunki klimatyczne.....	43
7.4. Charakterystyka geologiczna obszaru gminy.....	44
7.4.1. Położenie na tle regionalnych jednostek geologicznych.....	44
7.4.2. Stratygrafia i litologia.....	44
7.4.3. Tektonika.....	46
7.5. Ogólna charakterystyka poziomów wodonośnych.....	46
7.5.1. Górnokredowy poziom wodonośny.....	46
7.5.2. Wody w utworach trzeciorzędu.....	46
7.5.3. Wody w utworach czwartorzędu.....	47
7.5.4. Zaopatrzenie gminy w wodę.....	47
7.5.5. Wody powierzchniowe.....	47
7.6. Gleby.....	47
7.7. Charakterystyka surowców mineralnych.....	48
7.7.1. Węgiel brunatny.....	48
7.7.2. Kruszywa naturalne.....	49
7.7.3. Surowce ilaste.....	50

7.7.4. Torfy	50
7.8. Rozpoznanie walorów przyrodniczych.....	50
7.8.1. Charakterystyka przyrodnicza.....	50
7.8.2. Opis obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną	51
7.8.3. Występowanie chronionych gatunków fauny i flory na terenie gminy....	53
7.8.4. Opis obiektów cennych przyrodniczo i kwalifikujących się do objęcia ochroną.....	56
8. ŚRODOWISKO KULTUROWE I KRAJOBRAZOWE.....	58
8.1. Wstęp.....	58
8.2. Rozwój osadnictwa i przemiany historyczne na terenie gminy Jastrzębia	58
8.3. Historyczna struktura osadnicza gminy.....	59
8.4. Typologia układów przestrzennych jednostek osadniczych.....	59
8.5. Formy i typy zabudowy historycznej.....	59
8.6. Czynniki zagrażające zasobom dziedzictwa kulturowego i ocena możliwości utrzymania tego środowiska.....	60
9. GOSPODARKA ROLNA W GMINIE	61
9.1. Użytkowanie gruntów (funkcje terenów) w gminie.....	61
9.2. Zasoby ziemi dla rolnictwa.....	61
9.3. Warunki naturalne dla rolnictwa.....	62
9.3.1. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Kompleksy rolniczej przydatności gleb	63
9.4. Ochrona i ulepszanie użytków rolnych	64
9.4.1. Ochrona gruntów użytkowanych rolniczo.....	64
9.4.2. Melioracje	65
9.5. Zatrudnienie w rolnictwie	65
9.6. Struktura agrarna	66
9.7. Kierunki produkcji rolniczej.....	66
9.7.1. Produkcja roślinna	66
9.7.2. Produkcja zwierzęca	68
9.8. Obsługa rolnictwa.....	69
10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	70
10.1. Inżynieria techniczna.....	70
10.1.1. Zaopatrzenie w wodę.....	70
10.1.2. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.....	70
10.1.3. Gospodarka cieplna	71
10.1.5 Zaopatrzenie w gaz przewodowy	71
10.1.6. Gospodarka odpadami	71
10.1.6. Elektroenergetyka	71
10.1.7. Telekomunikacja	71
10.2. Komunikacja.....	72
10.2.1. Opis i ocena układu komunikacyjnego.....	72
10.2.2. Sieć drogowo uliczna w gminie.....	72
SPIS MAP.....	73

1.0 WPROWADZENIE.

1.1.Cel, przedmiot i zakres diagnozy.

Diagnoza stanu zagospodarowania gminy Jastrzębia została opracowana w celu określenia uwarunkowań rozwoju gminy, zgodnie z przepisami Ustawy z 7 lipca 1994r o zagospodarowaniu przestrzennym.

Polityka przestrzenna gminy jest elementem ogólnej strategii jej rozwoju. Polityka ta jest celowym oddziaływaniem władz samorządowych na sposób zagospodarowania gminy.

Mogą to być zarówno:

- działania inwestycyjne, które zmieniają stan zagospodarowania przestrzennego gmin,
- działania prawne np.: tworzenie miejscowego prawa lokalnego (sporządzanie między innymi miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego),
- działania natury ekonomicznej.

Polityka przestrzenna gminy powinna zawierać takie elementy przestrzennej polityki państwa tzw. zadania rządowe zawarte zarówno w spisie prowadzonym przez wojewodę, jak i w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania województwa. Jedynym dokumentem otrzymanym po podjęciu uchwały przez Radę Gminy Jastrzębia o przystąpieniu do opracowania "Studium...." jest wyciąg (wersja I) ze Studium zagospodarowania przestrzennego byłego województwa radomskiego - Informacja o ponadlokalnych uwarunkowaniach, celach i kierunkach rozwoju dla obszaru gminy Jastrzębia - Opracowanie WBPP w Radomiu 1997r (dokument nieuchwalony). Ponieważ polityka przestrzenna gminy służyć ma przede wszystkim osiągnięciu strategicznych celów rozwoju gminy, cele te powinny być określone przed przystąpieniem do opracowania Studium gminy. Ponieważ takiego dokumentu pod nazwą "Strategia polityki przestrzennej" gmina Jastrzębia nie posiada, dla potrzeb wykonania studium należy przyjąć generalny cel kierunkowy rozwoju gminy. Cel ten formułuje się następująco:

Gmina Jastrzębia gminą harmonijną rozwoju.

Główne cele strategiczne.

Jako główny cel rozwoju uznano osiągnięcie harmonijnego wszechstronnego i trwałego rozwoju gminy zapewniającego zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców oraz warunków umożliwiających wzrost poziomu jakości życia a także zaspokojenia potrzeb następnych pokoleń. Osiągnięcie celu głównego umożliwi realizacja celów szczegółowych jak:

Cele ekonomiczne obejmują:

- rozwój lokalnego rynku pracy,
- rozwój nowych małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych,
- restrukturyzację rolnictwa.

Cele społeczne obejmują:

- zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania,
- zapewnienie stanu wyposażenia w usługi zaspokajające potrzeby lokalne,
- zapewnienie sprawnej obsługi komunikacyjnej,
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Cele przyrodnicze obejmują:

- zahamowanie procesów degradacji środowiska,
- zachowanie istniejących wartości środowiska,

- ochronę zasobów będących podstawą rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem zasobów wód podziemnych,
- poprawę zdrowotnych warunków życia mieszkańców,
- ochronę złóż surowców mineralnych,
- zachowanie wartości krajobrazowych, krajoznawczych i rekreacyjnych.

Cele kulturowe obejmują:

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru,
- zachowanie otwartych przestrzeni o wybitnych walorach krajobrazu przyrodniczo-kulturowego
- określenie zakresu prawnej ochrony obiektów.

Cele przestrzenne obejmują:

- uporządkowanie struktury zabudowy,
- wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania,
- racjonalne wykorzystanie terenów wiejskich pod zabudowę i ich prawidłowe zagospodarowanie.

1.2. Warunki i metoda sporządzania diagnozy.

Tak określone cele rozwoju wyznaczyły przedmiot diagnozy. Stąd poszczególne jej działy odnoszą się do:

- demografii,
- problemów społeczno-gospodarczych,
- mieszkalnictwa i gospodarki terenami,
- systemu przyrodniczego,
- dziedzictwa kulturowego,
- inżynierii wiejskiej i komunikacji,
- rolnictwa.

Warunki w jakich sporządzono diagnozę określiły metodę pracy nad nią. Metodę tę można scharakteryzować następująco:

- obszar gminy Jastrzębia należy do obszaru zespołu gmin położonych w sąsiedztwie m. Radomia ciężących do niego funkcjonalnie,
- części obszarów w/w gmin mają szansę stanowić przyszłą osiedleńczą strefę miejską Radomia,
- obszar przyszłej strefy miejskiej wraz z m. Radom traktowany jest jako południowy biegun rozwojowy wielkiego organizmu osiedleńczego jakim będzie województwo mazowieckie, a w szczególności główny korytarz aktywności gospodarczej Łódź - Warszawa - wschodnia granica,
- nie określa się ram czasowych dla realizacji zamiarów przedstawionych w "Studium".

2.0 DEMOGRAFIA.

Statystyka demografii obejmuje zbiory informacji o stanie i strukturze ludności, procesach demograficznych, rynku pracy. Wymienione zagadnienia opracowane są w większości w cyklach rocznych. Podstawowym zbiorem informacyjnym z zakresu statystyki społecznej są informacje o stanie i strukturze ludności uzyskane w Departamencie Badań Demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego. Celem opracowania jest głównie przedstawienie współczesnych procesów demograficznych oraz wskazanie ich możliwego przebiegu w przyszłości.

2.1. Liczba mieszkańców.

Gmina Jastrzębia wg danych z Głównego Urzędu Statystycznego Departamentu Badań Demograficznych na dzień 31.12.1998 r. liczyła 6 223 mieszkańców w tym 3 083 kobiety i 3 140 mężczyzn. Statystyczna charakterystyka pokazuje powolny wzrost liczby mieszkańców gminy. Rok 1994 a 1998 to wzrost o 160 osób (średnio rocznie o 40 osoby).

Lata dziewięćdziesiąte charakteryzuje poniższa tabela.

TAB. NR 1

1994	1996	1997	1998
6063	6125	6165	6223

Przyrost ludności w gminie Jastrzębia w latach 90 – 94 wynosił +0,50 %.

Dla porównania w gminach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie m. Radomia, średni przyrost ludności rocznie wynosił:

gm.Wolanów	+0,50 ‰
gm. Gózd	+1,00 ‰
gm.Jedlińsk	+0,55 ‰
gm.Kowala	+0,50 ‰
gm.Skaryszew	+0,50 ‰
gm.Jedlnia-Let.	+0,60 ‰

w Radomiu średni przyrost roczny liczby mieszkańców wynosił 1,14 %.

Gmina jest klasyfikowana w grupie gmin umiarkowanego rozwoju dla której prognoza biologiczna na 2020 r. wskazuje tendencję wzrostową. (Ujęta została w tab. nr 2.1. i 2.2 w rozdziale „Sieć osadnicza – rozmieszczenie ludności”).

Zmianę ludności na obszarze byłego woj. radomskiego ilustruje ryc.2.1 (lata 1984-94) i ryc.2.2. (lata 90-94).

2.2. Struktura płci.

Na dzień 31.XII. 98 r. współczynnik feminizacji dla gminy Jastrzębia – wynosił 98,1 (niedobór mężczyzn rozpoczyna się w rocznikach 60 latków). Dla obszarów miejskich np. :Radomia współczynnik feminizacji wynosił 108,2 K/100 M, przy którym w Polsce 109 K/100 M

W latach 94-98 współczynnik feminizacji w gminie kształtował się następująco:

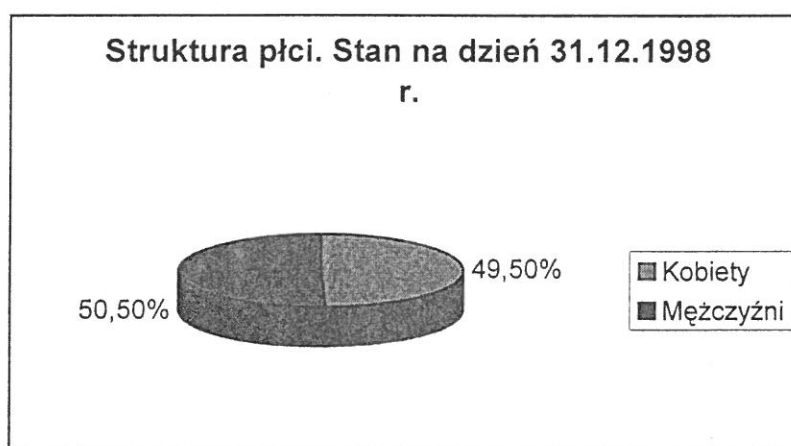
TAB. NR 2

Lp	Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Na 1 km ²	Feminizacja
1	1994	6063	3046	3017	68,1	99
2	1996	6125	3096	3029	68,8	97,8
3	1997	6165	3108	3057	69,2	98,4
4	1998	6223	3140	3083	69,9	98,1

Dla porównania współczynnik feminizacji w gminie Zakrzew wynosił 99,2 a w gminie Jedlnia 97,3 – I kw. 99 r.

Współczynnik feminizacji w poszczególnych miastach i wsiach byłego województwa radomskiego przedstawia zał. nr 1 (stan na 31.12.1996 r).

Strukturę płci w ujęciu % dla gminy Jastrzębia przedstawia wykres Nr 1.

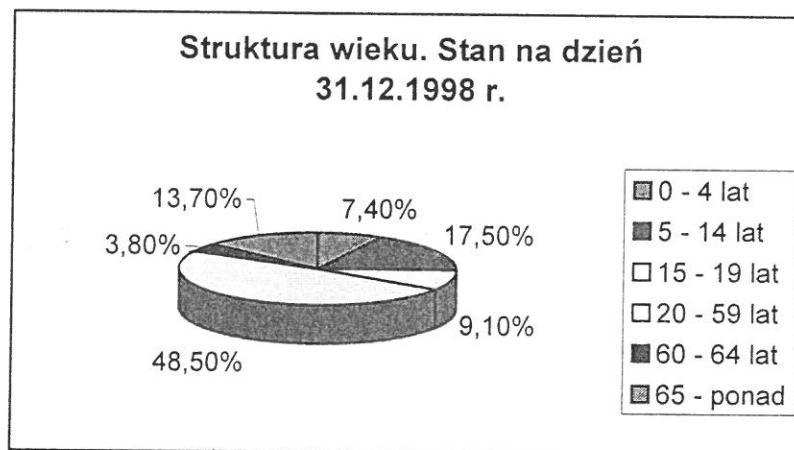
2.3. Struktura wiekowa.

TAB. NR 3

przedział wiekowy	ogółem	w tym		%
		mężczyźni	kobiety	
0 – 4	460	244	216	7,4
5 – 14	1088	573	515	17,5
15 – 19	567	286	281	9,1
0 – 19	2115	1103	1012	34
20 – 59	3018	1589	1429	48,5
60 – 64	236	100	136	3,8
65 – ponad	854	348	506	13,7
razem	6223	3140	3083	100

Najliczniejszą grupą w przedziale 0 – 4 stanowią dzieci urodzone w roku 1998, na koniec 1998 roku jest ich 109 osób (tj. 23,7 % przedziału). Następną liczną grupą w przedziale 5 – 14 jest grupa 9 latków – 1989 rok urodzenia - 117 dzieci.

Strukturę wiekową w ujęciu % dla gminy Jastrzębia przedstawia wykres Nr 2.

2.4. Przyrost naturalny

Ruch naturalny ludności przedstawiony w liczbach bezwzględnych - tab. nr 4

TAB. NR 4

rok	małżeństw a	urodzenia żywe	zgony		przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
1994	32	89	63	4	26
1996	40	96	57	3	39
1997	42	74	52	-	22
1998	36	109	63	2	46

Lata dziewięćdziesiątych to powolny, stały wzrost liczby urodzeń. W omawianym okresie liczba urodzeń zmieniła się z 14,7 do 17,5 a więc o 2,8 na 1000 ludności. Liczba zgonów w latach 94 – 98 była stabilna.

Na 109 urodzonych osób w roku 1998 r. 46,8 % to kobiety, na 63 zgonów liczba mężczyzn – 34 (54%), przyrost naturalny dla mężczyzn w 1998 roku wyniósł „24” dla kobiet „22”.

Ruch naturalny ludności przedstawiony na 1 000 ludności – tab. nr 5

TAB. NR 5

rok	małżeństw a	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
1994	5,3	14,7	10,4	4,3
1996	6,5	15,7	9,3	6,4
1997	6,8	12,0	8,4	3,6
1998	5,8	17,5	10,1	7,4

Dla porównania ruch naturalny w 1997 r. ogółem w województwie i dla wsi (z wyłączeniem Radomia oraz 15 pozostałych miast) wynosił:

TAB. NR 6
w liczbach bezwzględnych

	małżeństw a	urodzenia żywe	zgony		przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
województwo	4 186	8 893	8 019	104	874
wieś	2 230	5 177	4 841	58	336

TAB. NR 7
na 1000 ludności

	małżeństw a	urodzenia żywe	zgony	przyrost naturalny
województwo	5,4	11,5	10,4	1,1
wieś	5,5	12,8	12,0	0,8

2.5. Procesy migracyjne.

Migracje ludności, z definicji, mają charakter przestrzenny i trudno je analizować wyłącznie w odniesieniu do jednej jednostki przestrzennej. Zjawisko to wykazuje duże związki pomiędzy miastem Radom a gminami wiejskimi. Miasto Radom w ciągu ostatnich czterech lat notuje ujemny bilans migracji wewnętrznych - w 1994 roku utracił zaledwie 66 osób, a w 1996 roku już ponad trzysta (353 osób). Większość migrantów napływających do Radomia pochodzi ze wsi, ale dysproporcja pomiędzy liczbą migrantów ze wsi i z miasta wciąż maleje. W 1990 roku imigrantów ze wsi (1699) do miasta było ponad dwa razy więcej niż z miasta na wieś (772), a w 1996 r zaledwie nieco więcej (odpowiednio 761 i 539). Migracje netto na 1000 mieszkańców w 1994 na obszarze gmin i miast byłego województwa radomskiego przedstawia ryc.2.3. W latach 94 – 97 gmina notowała dodatnie saldo migracji. Natomiast w roku 1998 r. większość mieszkańców opuściła gminę. Na 1000 ludności saldo migracji wynosiło na koniec 1998 roku „- 3,38”. W tym samym roku napływ mężczyzn wyniósł „27” osób odpływ „38” saldo migracji „-11”, dla kobiet napływ „29”, odpływ „39” osób, saldo migracji „-10”.

TAB NR 8

rok	napływ				odpływ				
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	saldo migracji
1994	88	54	33	1	80	32	48	-	8
1996	61	39	22	-	51	25	26	-	10
1997	68	33	35	-	43	22	21	-	25
1998	56	x	x	-	77	x	x	-	-21

Migracje ludności w poszczególnych miastach i gminach byłego województwa radomskiego przedstawia zał. nr 2

Dla porównania migracje w byłym województwie radomskim i wsi (z wyłączeniem Radomia i 15 pozostałych miast) w 1997 r przedstawia poniższa tabela.

TAB.NR 9

	napływ				odpływ				
	ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	saldo migracji
województwo	7 643	3 465	4 118	60	8 588	4 306	4 224	58	- 945
wieś	4 871	2 318	2 535	18	5 171	2 622	2 542	7	- 300

2.6. Gęstość zaludnienia.

Gęstość zaludnienia w gminie Jastrzębia w latach 1994 – 98 przedstawia poniższa tabela:

TAB. NR 10

rok	powierzchnia gminy w km ²	liczba mieszkańców	gęstość zaludnienia osób/1 km ²
1994	89	6063	68,1
1996	89	6125	68,8
1997	89	6165	69,2
1998	89	6223	69,9

W porównaniu z gminami sąsiednimi: Jedlnia Letnisko – 66 km², Pionki – 231 km², Głowaczów 186 km², Jedlińsk 139 km², z wyłączeniem Radomia w 1997 r. gmina Jastrzębia pod względem gęstości zaludnienia lokuje się na III miejscu po gminie Jedlnia Letnisko (153,06 osób/km²), Jedlińsk 89 os/km² a przed gminą, Pionki (41,9 os/km²) i Głowaczów (43 os/km²)

W gminach odległych np. w gminie Zakrzew o pow. 96 km² przypada 104 os/1 km²(1998 r.)

Najliczniejsze pod względem ludności w gminie sołectwa wg danych o liczbie mieszkańców uzyskanych z Urzędu Gminy to:

1. Jastrzębia 926 Mieszkańców
2. Lesiów 553
3. Owadów 512

Skupiają one ok. 32% ludności całej gminy.

Drugim zespołem skupiającym 21,7 % ludności gminy są sołectwa:

1. Kozłów 471 Mieszkańców
2. Bartodzieje 446
3. Mąkosy Stare 432

Najmniejszą liczbę mieszkańców skupiają sołectwa:

1. Wolska Dąbrowa 127 Mieszkańców
2. Olszowa 126
3. Brody 122
4. Lewaszówka 88

Ilość gospodarstw rolnych w gminie.¹

TAB. NR 11

Lp	Sołectwo	Liczba gospodarstw w
1	Jastrzębia	144
2	Dąbrowa Jastrzębska	90
3	Mąkosy Nowe	58
4	Mąkosy Stare	123
5	Lewaszówka	116
6	Goryn	91
7	Wola Goryńska	81
8	Wolska Dąbrowa	33
9	Olszowa	56
10	Bartodzieje	160
11	Wojciechów	37
12	Wola Owadowska	82
13	Owadów	102
14	Wólka Lesiowska	55
15	Kolonia Lesiów	67
16	Lesiów	91
17	Kozłów	138
18	Dąbrowa Kozłowska	60
19	Brody	71
	razem	1 655

¹ Dane uzyskano w Urzędzie Gminy Jastrzębia

2.7. Sieć osadnicza – rozmieszczenie ludności. Prognoza ludności. Wnioski.

Obszar administracyjny gminy Jastrzębia podzielony jest na 19 sołectw. Siedziba Urzędu Gminy znajduje się w miejscowości Jastrzębia. Aktualny stan rozmieszczenia ludności, strukturę wieku i ilość mieszkań w poszczególnych sołectwach oraz przewidywaną ilość mieszkańców na 2020 rok przedstawiono w tabeli 2.2. Podstawą do powyższego prognozowania była orientacyjna prognoza ludności miast i gmin byłego województwa radomskiego (tab.2.1.) oraz analiza danych statystycznych omówionych w niniejszym dziale (2. Demografia lata dziewięćdziesiąte).

Orientacyjna Prognoza Ludności
miast i gmin województwa radomskiego
w tys. osób

TAB 2.1.

Wyszczególnienie	Ludność		przyrost migracyjny 1996 - 2020	migracja 1996 - 2020	
	stan 1995	prognoza 2020 r. biologiczna/pomigracyjna			
Województwo ogółem	764.0	879.6	840.0	76.0	-39.6
*miasta	365.2	405.7	428.0	62.8	22.3
*wieś	398.8	473.9	412.0	13.2	-61.9
*gminy intensywnego rozwoju	75.3	97.6	105.0	29.7	7.4
*gminy umiarkowanego rozwoju	190.9	224.5	196.2	5.3	-28.3
*gminy przekształcane	132.6	157.8	110.8	-21.8	-41.0
Miasta :	764.0	405.7	428.0	62.8	22.3
m. Radom	232.6	255.5	260.0	27.4	4.5
m. Białobrzegi	7.5	8.8	10.0	2.5	1.2
m. Drzewica	3.8	4.1	5.0	1.2	0.9
m. Grójec	14.7	15.5	17.0	2.3	1.5
m. Iłża	5.5	5.9	6.0	0.5	0.1
m. Kozielnice	21.6	24.7	26.0	4.4	1.3
m. Lipsko	6.5	8.2	10.0	3.5	0.8
m. Mogielnica	2.6	2.3	3.9	0.4	0.7
m. Nowe Miasto	4.6	4.9	5.0	0.4	0.7
m. Pionki	22.1	24.6	26.0	3.9	1.4
m. Przysucha	6.7	8.0	11.0	4.3	3.0
m. Skaryszew	3.6	4.6	5.0	1.4	0.4
m. Szydłowiec	12.8	15.5	16.0	3.2	0.5
m. Warka	11.3	13.3	15.0	3.7	1.7
m. Wyśmierzyce	0.9	1.0	1.0	0.1	0
m. Zwolen	8.4	9.7	12.0	3.6	2.3

Gminy intensywnego rozwoju	75.3	97.6	105.0	29.7	7.4
g. Gózd	7.4	10.1	11.0	3.6	0.9
g. Grójec	8.0	9.2	10.0	2.0	0.8
g. Jedlińsk	12.2	15.9	17.0	4.8	1.1
g. Kowala	9.4	12.4	14.0	4.6	1.6
g. Orońsko	5.7	7.2	8.0	2.3	0.8
g. Stara Błotnica	5.1	6.7	8.0	2.9	1.3
g. Wierzbica	10.1	13.2	14.0	3.9	0.8
g. Wolanów	7.8	9.9	10.0	2.2	0.1
g. Zakrzew	9.6	13.0	13.0	3.4	0
Gminy umiarkowanego rozwoju	190.9	224.5	196.2	5.3	-28.3
g. Belsk Duży	6.9	7.7	7.0	0.1	-0.7
g. Białobrzegi	2.7	3.4	2.8	8.1	-0.6
g. Błędów	8.4	9.3	8.5	0.1	-0.8
g. Chynów	9.2	11.1	9.5	0.3	-1.6
g. Garbatka	5.7	6.3	5.8	0.1	-0.5
g. Goszczyn	2.9	3.3	3.0	0.1	-0.3
g. Jedlnia	9.9	12.0	10.2	0.3	-1.8
g. Kozienice	11.8	15.7	12.4	0.6	-3.3
g. Lipsko	6.5	6.9	6.6	0.1	-0.3
g. Magnuszew	6.7	8.1	6.9	0.2	-1.2
g. Mogielnica	7.2	7.9	7.3	0.1	-0.6
g. Nowe Miasto	5.3	5.9	5.4	0.1	-0.5
g. Pionki	9.5	11.2	9.8	0.3	-1.4
g. Pniewy	4.5	5.1	4.6	0.2	-0.5
g. Poliszno	6.5	7.5	6.7	0.2	-0.8
g. Potworów	4.4	5.4	4.6	0.2	-0.8
g. Pronna	6.1	7.0	6.2	0.1	-0.8
g. Przysucha	7.1	8.2	7.3	0.2	-0.9
g. Przytyk	7.1	8.5	7.3	0.2	-1.2
g. Sieciechów	4.4	4.6	4.4	0	-0.2
g. Skaryszew	8.9	11.0	9.2	0.3	-1.8
g. Tczów	5.0	6.1	5.2	0.2	-0.9
g. Warka	8.4	9.3	8.5	0.1	-0.8
g. Wieniawa	5.9	7.0	6.1	0.2	-0.9
g. Zwoleń	7.3	9.0	7.6	0.3	-1.4
g. Iłża	11.1	12.7	11.4	0.3	-1.3
g. Jasionica	5.4	6.6	5.6	0.2	-1.0
g. Jastrzębia	6.1	8.7	6.3	0.2	-1.4
Gminy przekształcane	132.6	151.8	110.8	-21.8	-41.0
g. Borkowice	5.2	5.9	4.4	-0.8	-1.5
g. Chlewiska	7.1	7.2	7.0	-0.1	-0.2
g. Chotcza	3.0	2.9	2.7	-0.3	-0.2
g. Ciepeliów	6.8	6.8	5.7	-0.6	-1.1
g. Drzewica	7.4	8.8	5.8	-1.6	-3.0
g. Gielniów	5.4	6.3	4.4	-1.0	-1.9

g. Głowaczów	8.2	9.5	6.7	-1.5	-2.8
g. Gniewoszków	4.7	5.4	3.9	-0.8	-1.5
g. Gowarczów	5.0	5.7	4.2	-0.8	-1.5
g. Grabów	3.7	4.0	2.8	-0.9	-1.7
g. Kazanów	4.9	5.6	4.1	-0.8	-1.5
g. Klwów	3.9	4.5	3.2	-0.7	-1.3
g. Mirów	4.5	5.5	3.4	-1.1	-2.1
g. Odrzywół	4.7	5.2	4.1	-0.6	-1.1
g. Przyłek	6.8	8.2	5.2	-1.6	-3.0
g. Radzanów	4.0	4.9	3.0	-1.8	-1.9
g. Rusinów	4.8	5.9	3.6	-1.2	-2.3
g. Rzeczników	5.3	5.5	5.1	-0.2	-0.4
g. Sienno	7.3	7.9	6.6	-0.7	-1.3
g. Solec	6.9	6.8	6.6	-0.3	-0.2
g. Stromiec	6.6	7.8	4.0	-2.0	-3.8
g. Szydłowiec	10.3	12.2	8.2	-2.1	-4.0
g. Wyśmierzyce	2.1	2.4	1.8	-0.3	-0.6
g. Jastrząg	5.1	6.4	4.2		

Orientacyjna prognoza ludności Gminy Jastrzębia
w/g sołectw

TAB. NR 2.2

Lp.	Sołectwo	Ilość mieszkańców ²					Prognoza na 2020 r biologiczna / pomigracyjn a
		ogółem	w wieku szkolny m 7-15 lat	w wieku ponad 18 lat	w wieku produk cyjnym	w wieku poprod ukcyjny m	
1	Jastrzębia	926	175	645	470	106	985
2	Dąbrowa Jastrzębska	328	46	231	171	51	360
3	Mąkosy Nowe	207	28	155	112	24	220
4	Mąkosy Stare	432	58	314	232	60	450
5	Lewaszówka	88	16	55	41	17	90
6	Goryn	244	43	148	137	53	200
7	Wola Goryńska	238	43	136	118	59	210
8	Wolska Dąbrowa	127	18	78	70	32	90
9	Olszowa	126	7	86	66	33	110
10	Bartodzieje	446	73	331	252	42	450
11	Wojciechów	218	31	161	124	26	230
12	Wola Owadowska	242	24	177	138	41	255
13	Owadów	512	91	344	271	77	550
14	Wólka Lesiowska	239	37	173	124	29	250
15	Kolonia Lesiów	429	60	326	253	43	440
16	Lesiów	553	73	431	411	49	600
17	Kozłów	471	80	316	254	75	480
18	Dąbrowa Kozłowska	278	38	204	162	36	280
19	Brody	122	13	77	70	32	100

² Dane uzyskano w Urzędzie Gminy Jastrzębia

Wnioski.

Gmina Jastrzębia należy do gmin notujących na koniec 1998 r. dodatni przyrost naturalny, oraz ujemne saldo migracji. Przy obniżającym się przyroście naturalnym (-31 w 1998 r.) ujemne saldo migracji, które jest drugim czynnikiem kształtującym stan ludności (po przyroście naturalnym), wynik procesów migracyjnych zależy od rozwoju lokalnej ekonomii i lokalnego rynku pracy. Stagnacja ekonomiczna, zwłaszcza długoterminowa będzie prowadziła do selektywnej emigracji ludzi aktywnych młodych i wykształconych. Można przypuszczać, że lata dziewięćdziesiąte wraz ze zmianami ustrojowymi przyniosły efekt, że wiele osób utrzymujących się z pracy w gospodarstwie rodzinnym oraz najczęściej w państwowym lub spółdzielczym zakładzie pracy utraciło możliwość pracy poza rolnictwem zostali zmuszeni do szukania pracy i zamieszkania poza gminą lub powiększali grupę bezrobotnych, która z roku na rok wzrastała. Wg danych z Urzędu Gminy ponad połowa ludności posiada wykształcenie podstawowe, ok. 30 % zawodowe, 10 % średnie, wykształcenie wyższe znikoma część społeczeństwa.

Na stabilność i równomierny wzrost wymienionych wskaźników, skutkujących intensywnym rozwojem gminy, będą miały między innymi wpływ: ogólna polityka gospodarcza województwa i kraju, rozwój gospodarczo – ekonomiczny Radomia oraz najważniejsze – wewnętrzna polityka społeczności samorządowej gminy.

3.0 RYNEK PRACY.

3.1. Bezrobocie.

Zjawisko bezrobocia jest jednym z najtrudniejszych problemów współczesnego rynku pracy w Polsce. Dynamicznie zachodzące przekształcenia w gospodarce, oraz ich konsekwencje powodują konieczność stałej obserwacji zachodzących przemian. Dane o bezrobociu publikowane są na podstawie sprawozdawczości sporządzanej przez Rejonowe Urzędy Pracy w różnych przekrojach. Gmina Jastrzębia podlega pod Rejonowy Urząd Pracy w Radomiu. Stan bezrobocia w gminie Jastrzębia w zestawieniu z gminami wokół Radomia i m. Radom w latach 1992 - 1998 przedstawiają poniższe tabele:

TAB. NR 12

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	06. 1999
Woj.radomskie (byłe)	56054	78058	69024	70359	67658	55119	56895	-
m. Radom	20802	29248	23290	22557	20206	16047	17665	20584
gm. Jastrzębia	364	517	430	506	479	449	483	574
gm. Gózd	831	1222	943	965	883	678	827	927
gm. Klwów	529	744	272	280	300	272	280	304
gm. Jedlińsk	786	1124	911	1033	988	832	883	1087
gm. Jedlnia L.	772	1048	888	974	910	733	769	937
gm. Skaryszew	792	1084	934	970	950	787	973	1108
gm. Kowala	640	956	882	914	885	750	820	1028
gm. Wolanów	529	771	691	720	762	631	682	846
gm. Zakrzew	555	842	664	725	722	610	816	1000

Bezrobocie w wybranych gminach. Stan na 31.12.97.

TAB. NR 13

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych	Kobiety	Bezrobotni z prawem do zasiłku	Zwolnieni z przyczyn dot.zakł.prac y	Absolwenci
Woj.radomskie (byłe)	55119	30414	17463	3475	2104
m. Radom	16047	9312	5115	1263	542
gm. Jastrzębia	449	249	163	39	19
gm. Gózd	678	379	223	61	26
gm. Klwów	272	113	47	7	12
gm. Jedlińsk	832	428	313	69	39
gm. Jedlnia L.	733	401	290	49	29
gm. Skaryszew	530	283	197	42	28
m. Skaryszew	257	131	98	31	8
gm. Kowala	750	420	273	51	27
gm. Wolanów	631	327	227	44	27
gm. Zakrzew	610	337	188	46	26

Bezrobocie w wybranych gminach. Stan na 30.09.1998.

TAB. NR 14

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych	w tym			
		kobiety	bezrobotni z prawem do zasiłku	zwolnieni z przyczyn dot. zakł. pracy	absolwenci
1	2	3	4	5	6
Woj.radomskie (byłe)	53041	30078	12970	4167	2741
m. Radom	16426	9502	4401	1801	771
gm. Jastrzębia	445	251	130	61	19
gm. Gózd	777	455	246	71	47
gm. Klwów	269	123	46	7	18
gm. Jedlińsk	771	459	225	82	36
gm. Jedlnia L.	671	397	202	71	30
m. Skaryszew	294	148	96	31	18
gm. Skaryszew	590	310	187	62	31
gm. Kowala	776	430	244	77	32
gm. Zakrzew	743	404	250	118	37
gm. Wolanów	619	352	169	72	26

Stopa bezrobocia na terenie obszarów gmin wiejskich wokół m. Radomia (koniec II kwartału 98)

TAB. NR 15

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia %
gm. Jastrzębia	6174	3420	432	12,6
gm. Gózd	7565	4191	721	17,2
gm. Klwów	3 832	1 962	280	14,3
gm. Jedlińsk	12342	6837	725	10,6
gm. Jedlnia L.	10184	5642	673	11,9
gm. Skaryszew	9025	5000	563	11,3
gm. Kowala	6889	5368	766	14,2
gm. Zakrzew	9895	5482	703	12,8
gm. Wolanów	7865	4357	618	14,2

Bezrobocie w wybranych gminach. Stan na 30.06.1999.

TAB. NR 16

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych	w tym				
		kobiety	bezrobotni z prawem do zasiłku	zwolnieni z przyczyn dot. zakł. pracy	absolwenci	niepełnosprawni
1	2	3	4	5	6	7
m. Radom	20584	11132	14566	2455	390	335
gm. Jastrzębia	574	328	159	80	14	5
gm. Gózd	927	524	633	93	15	5
gm. Klwów	304	124	59	8	4	4
gm. Jedlińsk	883	568	749	123	17	8
gm. Jedlnia L.	937	501	637	121	13	10
m. Skaryszew	356	181	233	51	8	3
gm. Skaryszew	752	392	534	95	16	4
gm. Kowala	1028	558	710	122	12	5
gm. Zakrzew	1000	504	663	231	14	5
gm. Wolanów	846	463	630	106	22	5

Analiza zjawiska bezrobocia przeprowadzona została w oparciu o dostępne informacje statystyczne w tym zakresie uzyskane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radomiu.

W latach dziewięćdziesiątych na terenie m. Radomia i gmin przyległych stopa bezrobocia podlegała wahaniom od 7,2 % w 1990 r. do 15,6 % w 1997 r. Najwyższe bezrobocie zanotowano w roku 1993, około 23,9%. Na terenach wiejskich stopa bezrobocia jest niższa niż w miastach.. Bezrobocie na terenach gmin wiejskich ma specyficzny charakter. Przed rokiem 1989 ludność zawodowo czynna znajdowała zatrudnienie i środki utrzymania z dwóch podstawowych źródeł:

- z pracy w gospodarstwie rolnym,
- z pracy w gospodarstwie rodzinnym i etapu w zakładzie pracy, najczęściej państwowym lub spółdzielczym.

Niewielka grupa posiadała zatrudnienie tylko w zakładzie pracy.

Łagodzenie negatywnych skutków bezrobocia w gminie uzależnione jest w takim samym stopniu od możliwości rozwoju gospodarczego gminy jak i miasta Radomia, oraz działań władz gminy w zakresie podnoszenia stopnia świadomości społeczności gminnej tj:

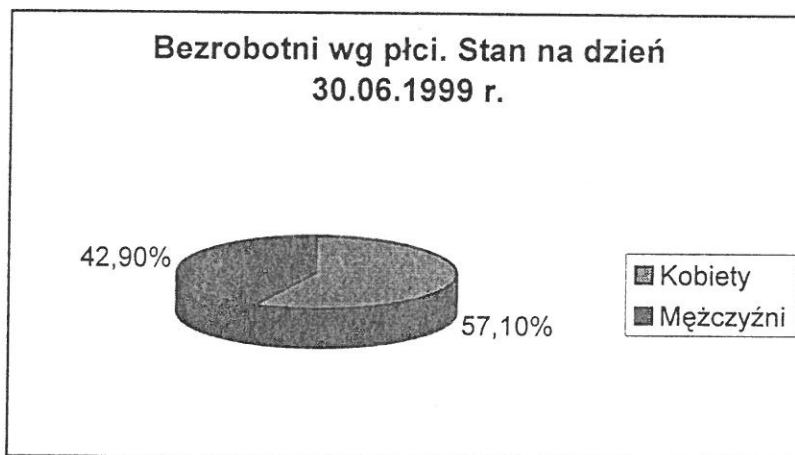
- podnoszenia kwalifikacji zawodowej,
 - zdobywania coraz to wyższego wykształcenia,
 - samodzielności w podejmowaniu inicjatyw gospodarczych i.t.p.,
- jak również w zakresie stwarzania dogodnych warunków wspomaganie na rzecz wszelkiej inicjatywy gospodarczej na terenie gminy.

Strukturę bezrobocia w gminie Jastrzębia przedstawia tab. nr 17. Stan na dzień 30.06.1999 r.

TAB. NR 17

	bezrobotni zarejestrowani ogółem	
	razem	kobiety
ogółem	574	328
zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	80	49
niepełnosprawni	5	3
z prawem do zasiłku	159	68
poprzednio pracujący	449	233
dotychczas nie pracujący	125	95

Bezrobotni wg płci – wykres Nr 3.

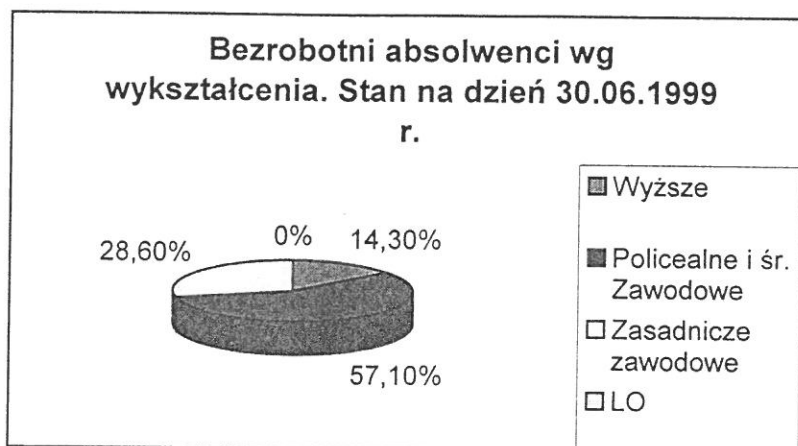

Strukturę absolwentów przedstawia tabela nr 18

TAB. NR 18

	ogółem	z tego szkół				
		wyższych	policealnych i średnich zawodowych	liceów ogólnokształcących	zasadniczych zawodowych	pozostałych
ogółem	14	2	8	0	4	0
kobiety	11	2	6	0	3	0

Strukturę absolwentów wg poziomu wykształcenia przedstawia wykres Nr 4

Bezrobotni wg wieku, poziomu wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy przedstawia poniższa tabela. Stan na 30.06.1999 r.

TAB. NR 19

	wyszczególnienie	liczba bezrobotnych ogółem	w tym liczba bezrobotnych kobiet
wiek	15 – 17	2	1
	18 – 24	194	122
	25 – 34	172	110
	35 – 44	138	75
	45 – 54	65	20
	55 – 59	2	0
	60 – 64	1	x
wykształcenie	wyższe	6	5
	policealne i średnie zawodowe	88	67
	średnie ogólnokształcące	13	13
	zasadnicze zawodowe	263	157
	podstawowe i niepełne podstawowe	204	86
staż pracy ogółem	do 1 roku	157	72
	1 – 5	63	33
	5 – 10	65	37
	10 – 20	115	76
	20 – 30	47	15
	30 i więcej	2	0
	bez stażu	125	95

Analizując powyższe najtrudniej znaleźć pracę osobom znajdującym się pomiędzy 18 - 24 rokiem życia z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w miesiącach.

TAB. NR 20

	ogółem	do 1	1- 3	3 – 6	6 – 12	12 – 24	pow. 24
ogółem	574	39	54	100	112	111	158
kobiety	328	28	21	44	64	53	118

najwięcej osób pozostających bez pracy jest w przedziale powyżej 24 miesięcy.

Bezrobotni nowozarejestrowani. Stan na dzień 30.06.1999 r.

TAB. NR 21

Lp.	Nowozarejestrowani	ogółem	kobiety
1	ogółem	103	54
	w tym		
2	po raz pierwszy	46	30
3	po raz kolejny	57	24
	z czego		
4	powracający po pracach interwencyjnych	3	2
5	powracający po robotach publicznych	1	1
6	powracający po zakończeniu szkolenia	2	0

Bezrobotni wyrejestrowani. Stan na dzień 30.06.1999 r.

TAB. NR 22

Lp.	Wyrejestrowani z powodu	ogółem	kobiety
1	ogółem	102	30
2	podjęcia pracy ogółem	57	23
	stałej	32	14
	interwencyjnej	7	1
	publicznej	1	1
	sezonowej	17	7
3	otrzymanie pożyczki	0	0
4	niepotwierdzenia gotowości do pracy	37	6
5	nabycia praw do emerytury/renty	0	0
6	inne powody	8	1

3.2. Rynek Pracy – podmioty gospodarcze.

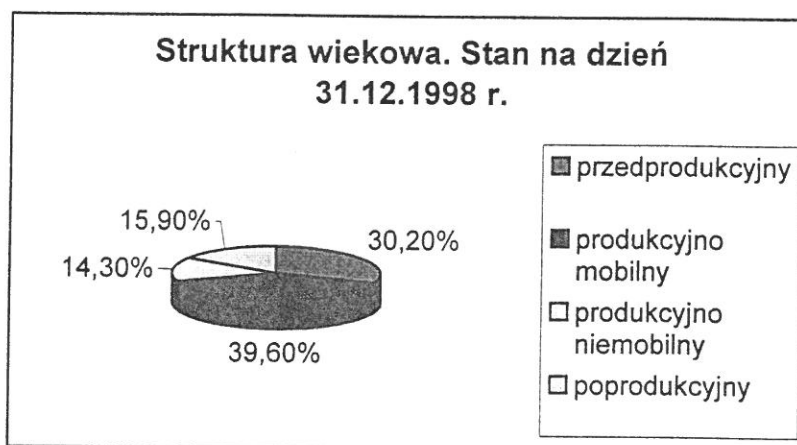
Struktura wiekowa.

TAB. NR 23

wiek	ogółem	mężczyźni	kobiety
<i>przedprodukcyjny</i>	1 878	984	894
0 – 2	279	148	131
3 – 6	404	218	186
7 – 14	865	451	414
15 – 17	330	167	163
<i>produkcyjny</i>	3 355	1 808	1 547
18 – 64 M	x	1808	x
18 – 59 K	x	x	1547
<i>produkcyjno – mobilny</i> 18 – 44	2 462	1 287	1 175
<i>produkcyjno – niemobilny</i>	893	521	372
45 – 64 M	x	521	x
45 – 59 K	x	x	372
<i>poprodukcyjny</i>	990	348	642
65 lat i więcej M	x	348	x
60 lat i więcej K	x	x	642

Najliczniejszą grupą jest ludność w wieku produkcyjnym 53,9%. W tym 39,6 % stanowi grupa w wieku produkcyjno – mobilnym i 14,3 % produkcyjno – niemobilnym.

Struktura wiekowa. Wykres Nr 5

Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON

Podmioty gospodarcze: Stan na:
 a - 31.12.96
 b - 31.03.98
 c - 30.09.98
 d - 31.12.98
 a* - 31.12.94³
 a** - 31.12.97⁴

w porównaniu z innymi gminami byłego województwa radomskiego

TAB. NR 24

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor publiczny		Sektor prywatny		
		Razem	w tym spółki prawa handl.	Razem	osoby fizyczne	S-ki prywatne
1	2	3	4	5	6	7
gm.Jastrzębia	154	10	-	144	138	1
a*						
a**	208	12	-	196	189	1
a	182	11	-	171	162	3
b	212	12	-	200	192	2
c	205	7	-	198	191	2
d	221	11	-	210	202	2
gm. Gózd						
a	192	9	-	183	174	1
b	206	8	-	198	190	-
c	210	7	-	203	195	-
d	216	9	-	207	198	1
gm. Jedlińsk						
a	552	15	-	537	521	1
b	643	15	-	628	611	3
c	601	15	-	586	571	2
d	697	18	-	679	660	4
gm Jedlnia L.						
a	552	12	-	540	517	5
b	585	13	-	572	548	6
c	599	8	-	591	571	7
d	635	11	-	624	599	7
gm.Skaryszew w tym m.						
a	548	16	-	532	516	5
b	558	16	-	542	526	5
c	568	12	-	556	540	5
d	591	15	-	576	559	5

³ dotyczy tylko gminy Jastrzębia

⁴ dotyczy tylko gminy Jastrzębia

gm. Klwów	a	103	8	-	95	89	-
	b	109	6	-	103	97	-
	c	109	3	-	106	99	-
	d	120	6	-	114	107	-
gm. Kowala	a	418	10	-	408	394	8
	b	454	9	-	445	427	10
	c	418	7	-	411	393	11
	d	461	9	-	452	431	12
gm. Zakrzew	a	513	17	1	496	479	12
	b	577	16	1	561	542	13
	c	578	10	1	568	547	15
	d	615	15	1	600	579	15
gm. Wolanów	a	419	12	-	407	400	2
	b	342	9	-	333	326	2
	c	346	6	-	340	333	2
	d	369	9	-	360	353	2
Razem gm. wokół rad.	a	3376	102	-	3274		
	b	3577	98		3479		
	c	3525	72				
	d	3805	97		3708		
Woj. radm.	a	46149	1315	60	44834	42535	1027
	b		1271	68	46037	43446	1111
	c	45724	1079	68	44645	42203	1061
	d	49013	1303	71	47710	44935	1198
m. Radom	a	21868	354	32	21514	20332	719
	b	23261	357	35	22904	21563	756
	c	22264	346	35	21918	20614	728
	d	23464	364	38	23100	21631	809

Podmioty gospodarcze w/g sektorów, które zlikwidowały działalność.
Stan na:

- a- 31. III.98
- b- 30. IX. 98
- c- 31.XII. 98

TAB. NR 25

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
1	2	3	4
gm. Jastrzębia a	105	1	104
b	116	3	113
c	122	3	119
Radom a	10448	133	10315
b	12037	139	11898
c	12953	146	12807
Województwo a	25270	505	24765
b	28211	579	27632
c	29658	589	29069

Wraz z pojawieniem się zjawiska bezrobocia liczba bezrobotnych w gminie utrzymywała się średnio na poziomie 470 osób. Analiza bezrobocia wykazuje, że najtrudniej znaleźć pracę osobom znajdującym się pomiędzy 18 a 24 rokiem życia z wykształceniem zawodowym. Ta grupa najliczniej zasila szeregi bezrobotnych, w których dominują kobiety. Dane o bezrobociu przedstawione zostały na podstawie sprawozdawczości sporządzonej przez b. Rejonowy Urząd Pracy w Radomiu (obecnie Powiatowy Urząd Pracy).

Dane w rozdziale Problemy Społeczne i Rynek Pracy przedstawione są wg obowiązującej od 1994 r. Europejskiej Klasyfikacji Działalności, która jest usystematyzowanym zbiorem rodzajów działalności społeczno – gospodarczej występujących w gospodarce narodowej, stanowiący rodzaj tzw. klasyfikacji przedmiotowej.

Zmiany sytuacji gospodarczej gminy to zmiany liczby podmiotów w gospodarczych oraz ich struktura według sektorów EKD - generalnie wzrost w sektorze prywatnym.

4.0 GOSPODARKA MIESZKANIOWA.

4.1. Zasoby mieszkaniowe - standard.

Podstawowym źródłem informacji z zakresu zagadnień mieszkaniowych na terenie gminy są dane Wojewódzkich Biuletynów Statystycznych, opracowanie "Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1996r" (US-Radom). Praktykowane jest odwoływanie się do danych N.S.P. z 1988r. dla ukazania przestrzennych rozkładów zjawisk związanych z konkretnym obszarem opracowania analizy. Sytuację mieszkaniową w gminie Jastrzębia w latach 90-92 obrazują poniższe zestawienia tabelaryczne.

Warunki mieszkaniowe - 1992r

TAB.4.1.

	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba mieszkań	Liczba gosp. domowych	Wskaźniki zaspokojenia potrzeb		
				Ilość osób na jedną izbę	m ² pow. mieszkalnej na 1 osobę	Gosp. dom. na 1 mieszkanie
Gmina Jastrzębia	5 994	1 379	1 526	1,35	15,3	1,16

pow. mieszkalna ogółem : 91 708,2 m²
 ilość izb mieszkalnych: 8091,9

Warunki mieszkaniowe - standard wyposażenia w instalacje (N.S.P. 1988r)

TAB.4.2.

Wyszczególnienie	Mieszkania ogółem	Mieszkania wg wyposażenia w instalacje					Wskaźnik zagregowany (w.z.)
		Wodociąg	Ustępn. splukiwany	Łazienka	Ciepła woda	c.o.	
Gmina Jastrzębia	1 313	385	300	317	324	327	0,25

Na terenie gminy standard wyposażenia w instalacje w 1988r był prawie 3,3-krotnie niższy niż w Radomiu.

Pozostałe gminy wiejskie posiadały w. z. od 0,23 do 0,29.

Charakterystykę zasobów mieszkaniowych (stan na 1988) w gm. Jastrzębia ilustruje tab.4.3.

TAB. 4.3.

Wyszczególnienie	Gospod. domowych na 1 mieszkanie	Mieszkania w bud. wybudowanych przed 1918r w %	Mieszkania w bud. wybudowanych w l. 1918-44 w %	Mieszkania w bud. wybudowanych w l. 1944-88 w %	Mieszkania w bud. o niepalnej konstr. ścian w %	Mieszkania w bud. o palnej konstr. ścian w %
Gmina Jastrzębia	1,16	0,99	8,15	90,86	44,63	55,37

Dynamikę przyrostu mieszkań w gminie w latach 90-92 przedstawia tab. 4.4.

TAB. 4.4.

Wyszczególnienie	Niedobór mieszkań w % w stosunku do liczby gospodarstw dom.	Zasoby mieszkaniowe oddane do użytku w latach		Dynamika przyrostu na 1000 mieszkańców	
		1989	1990-1992	Za rok 1989	Za lata 1990-92
Gmina Jastrzębia	9,64	20	19	3,4	2,86

Zmiany w zasobach mieszkaniowych w latach 1996 do 1998r ilustrują poniższe dane (źródło U.S. - Radom, biuletyny 98, opracowanie danych o miastach i gminach woj. radomskiego za rok 1996).

Zasoby mieszkaniowe gm. Jastrzębia w latach 1996 i 1997 (stany na dzień 31.12)

TAB. 4.5.

Gmina Jastrzębia	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań w tys. m ²	Przeciętna		
				Powierzchnia użytkowa mieszk. na osobę w m ²	Liczba osób	
					W jednym mieszkaniu	na jedną izbę
1996r.	1389	4494	92,0	15,0	4,40	1,36
1997r.	1393	4521	92,4	15,0	4,42	1,36

Mieszkania, izby, powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku w latach 1996 i 1997(stany na dzień 31.12)

TAB. 4.6.

Gmina Jastrzębia	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa w m ²	
				1 mieszkania	1 izby
1996r.	2	13	186	93,0	-
1997r.	5	29	443	88,6	15,3

Minimalnie zwiększył się wskaźnik ilości osób na 1 izbę. W 1992r wynosił 1,35 os /1 izbę, a w 1996 i 1997 ustabilizował się na poziomie 1,36 os / 1 izbę. Istotnym wskaźnikiem jest ilość osób na 1 mieszkanie. Pod tym względem także nastąpił wzrost. I tak w 1992r wyniósł on 4,34 osoby / 1 mieszkanie, a w latach 1996 i 1997 osiągnął 4,42 osoby / 1 mieszkanie.

Wyposażenie mieszkań w podstawowe urządzenia techniczne jest w porównaniu z terenami miejskimi bardzo niskie mimo niewielkiej poprawy w ostatnich latach. Pokonywanie luki infrastrukturalnej staje się coraz trudniejsze. Wiąże się to z dużymi kosztami, wieloletnimi zaniedbaniami w przeszłości, rozproszeniem zabudowy.

4.2. Charakter zabudowy, rozmieszczenie.

Zabudowa mieszkaniowa w gminie to przede wszystkim budownictwo jednorodzinne, wolnostojące i zagrodowe w siedliskach rolniczych. Dominuje forma indywidualna.

Zasoby mieszkaniowe gminy to:

- budynek mieszkalny przy Urzędzie Gminy w Jastrzębi o dwóch lokalach mieszkalnych po 47 m² każdy, stan techniczny dobry, rok budowy 1978 r.
- budynek mieszkalny w Jastrzębi tzw. „Lecznica” o dwóch lokalach mieszkalnych po 53,7 m² każdy, trzyizbowe. Stan techniczny zły, rok budowy 1960.
- budynek mieszkalny w Bartodziejach, „agronomówka” o 2 lokalach mieszkalnych, po 43 m² każdy, stan techniczny zły, rok budowy 1960.

Zabudowa istniejąca i nowa lokuje się przede wszystkim wzdłuż istniejących dróg a jej zagęszczenie dyktuje charakter i kategoria drogi. Największe skupisko zabudowy mieszkaniowej występuje w miejscowości gminnej Jastrzębi. Tu zostało zrealizowane osiedle wielorodzinne, mieszkaniowe dla pracowników Zakładów Budownictwa Kolejowego. Jastrzębię zamieszkuje około 15 % ludności całej gminy.

Budynki gminne i zakładowe wyposażone są w instalacje wod. – kan., co i elektryczne na bazie sieci uzbrojenia wiejskiego i urządzeń jak ujęcie wody, oczyszczalnia i stacja trafo. Wysokość zabudowy max 2,5 kondygnacji z przewagą: wysoki parter z poddaszem użytkowym.

4.3. Rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminie.

Wstępna prognoza ilościowa.

W oparciu o uprzednio dokonaną analizę danych statystycznych, oraz przyjmując jako punkt wyjścia zasoby mieszkaniowe w 1997r:

- ludność w mieszkaniach 6 165
- ilość mieszkań ogółem 1 393
- ilość izb 4 521
- pow. użytkowa mieszkań (m²) 92 400

oraz wskaźniki:

- ilość m² pow.użytk./1 mieszkańca 15,0

- ilość m ² pow.użytk./1 mieszkanie	66,3 m ²
- liczba osób na mieszkanie	4,42
- liczba mieszkań/ 1000 M	226

można wstępnie określić potrzeby mieszkaniowe na rok 2020.

Według prognozy demograficznej liczba ludności na terenie gminy Jastrzębia wyniesie w 2020 roku 6 300 M.

Standardem warunków mieszkaniowych jest między innymi wskaźnik: jedno mieszkanie na jedno gospodarstwo domowe, oraz przeciętna wielkość gospodarstwa domowego. Przyjmując spadek współczynnika ilości osób na gospodarstwo domowe do 4 w stanie istniejącym w roku 2020 - liczba mieszkań winna wynosić 1575.

Aby osiągnąć standard mieszkaniowy wg założonych wskaźników i zabezpieczyć ilościowe potrzeby mieszkaniowe w gminie, powinno się do 2020 roku wybudować min. 180 mieszkań, co daje średnio roczny przyrost oddawanych mieszkań na poziomie około 8 rocznie. Należy także założyć, że realizacja w/w zabudowy to przede wszystkim zabudowa jednorodzinna i zagrodowa na wyodrębnionych działkach. Budownictwo mieszkaniowe gminne komunalne, jeżeli będzie w ogóle występować, stanowi niewielki procent w/w potrzeb.

W wyniku realizacji wyżej określonego programu mieszkaniowego osiągnięte zostaną następujące wskaźniki mieszkaniowe:

- liczba osób na mieszkanie	4
- liczba mieszkań / 1000 M	250

5.0 GOSPODARKA GRUNTAMI - Budżet gminy.

5.1. Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego są podstawą tworzenia gminnych zasobów nieruchomości, a aktywna polityka gospodarowania gruntami jest jednym z najpotężniejszych narzędzi w rękach władz lokalnych. Polityka gospodarowania gruntami jest poważnie ograniczona działaniem prawa własności. W praktyce samorzady skupiają swą uwagę przede wszystkim na gruntach będących ich własnością. Tymczasem samorzady lokalne mogą oddziaływać na kierunki rozwoju zagospodarowania głównie poprzez:

- tworzenie zasobów gruntów,
- działania zmierzające do porządkowania podziałów gruntów budowlanych,
- realizację uzbrojenia,
- wykorzystanie prawa pierwokupu.

Gospodarowanie nieruchomościami komunalnymi przez organy gminy sprowadza się obecnie do dwóch funkcji:

- regulacyjnej, tj. poprzez tworzenie miejscowego prawa lokalnego wyznaczane są kierunki zagospodarowania i funkcje obszarów,
- inwestorskiej - poprzez bezpośrednie realizacje przyjmowanych planów i projektów w sytuacji, gdy gmina jest właścicielem i decydem.

5.2. Stan istniejący.

Działalność w zakresie komunalizacji nieruchomości państwowych w gminie Jastrzębia na tle woj. radomskiego i gmin wiejskich przedstawia tab.5.1.

Komunalizacja nieruchomości państwowych

TAB.5.1.

Wyszczególnienie	Powierzchnia nieruchomości przejętych w ha		Powierzchnia nieruchomości skomunalizowanych w ha w 1997r.	
	ogółem	w tym z mocy prawa	ogółem	w tym z mocy prawa
Województwo radomskie	4770,4	3961,2	419,0	300,4
Radom	1573,8	1468,6	66,5	56,9
g. Jastrzębia	6,7	2,1	-	-
g. Klwów	13,0	13,0	-	-
g. Zakrzew	25,7	24,6	2,6	2,2
g. Jedlińsk	63,6	-	-	-
g. Jedlnia L.	49,0	49,0	-	-
g. Gózd	12,0	10,2	2,7	2,0
g. Skaryszew	29,8	29,8	-	-
g. Kowala	8,9	8,9	0,1	0,1
g. Wolanów	84,0	26,7	0,1	0,1
Gminy wiejskie (woj. radomskie)	1337,4		185,3	

Biuletyn statystyczny Woj. radomskiego Nr4 - kwiecień 1998r.

Jest to jedyna wiarygodna informacja statystyczna dotycząca roku 1997. Z danych powyższych wynika, że działania w zakresie prowadzenia intensywnej gospodarki gruntami w gminach są działaniami pasywnymi, ograniczonymi do

niezbędnego minimum. Gmina dokonuje z reguły zakupu gruntu, gdy on jest niezbędny dla realizacji np. drogi gminnej, uzbrojenia lub innej inwestycji o charakterze publicznym. Tworzenie zasobów gminnych poprzez nabywanie wolnych działek czy nieruchomości w gminie nie występuje. W budżecie gminy środki na kupno gruntów na w.w. cel nie są planowane.

Politykę gminy wyznaczają:

- niewielki udział mienia komunalnego w całym zasobie gruntów i nieruchomości,
- konieczność nabywania gruntów pod publiczne inwestycje od prywatnych właścicieli, najczęściej przez wywłaszczenie,
- niewielka ilość wolnych gruntów komunalnych, najczęściej będących nieruchomościami zabudowanymi i zagospodarowanymi bez konkretnego użytkowania i zarządu.

Bieżąca polityka gminy polega na:

- pozyskiwaniu gruntów w procesie komunalizacji,
- nie podejmowaniu działań w zakresie pozyskiwania gruntów poprzez ich zakup od innych osób.

O wyczerpaniu się drogi pozyskiwania nieruchomości poprzez komunalizację świadczy malejący areał przejmowanych nieruchomości państwowych. Wg stanu na koniec 1997r w gminie skomunalizowano 6,7 ha (w tym 2,1 ha z mocy prawa).

5.3. Uwarunkowania rozwoju wynikające z analizy gospodarki gruntami.

Sytuacja gminy Jastrzębia w zakresie gospodarki gruntami jest trudna. Zasoby komunalne są bardzo małe. Areał gruntów dostępnych na cele zabudowy niewielki i systematycznie malejący. Nie jest on też uzupełniany.

Aktywizacja gospodarki gruntami na terenie gminy jest koniecznością. Należy przy tym poszukiwać narzędzi, które w perspektywie nie spowodują drastycznych wydatków budżetowych.

Można tu wskazać następujące możliwości:

1. intensyfikacja zagospodarowania sołectw bezpośrednio sąsiadujących z miastem Radom;
2. tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej;
3. kooperacja z gminą Radom dla podniesienia atrakcyjności gruntów przyległych do terenów peryferyjnych miasta;
4. uaktywnienie rynku nieruchomości na terenach atrakcyjnych, słabo zainwestowanych w celu stworzenia bazy dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego lokalnego i regionalnego, generowanego przez starsze grupy ludności.

5.4. Budżet gminy, lata 96 – 99.

Wg danych statystycznych wykorzystanie budżetu gminy w 1996 r w gminie przedstawiało się następująco:

Budżet ogółem:

▪ wg danych statystycznych	3 634 210 zł
w tym:	
- wydatki bieżące	102 770 zł
- gospodarka komunalna	116 250 zł
- oświata i wychowanie	1 854 610 zł
- ochrona zdrowia	326 180 zł

- opieka społeczna	353 320 zł
- inwestycje i kapitalne remonty	633 000 zł

Z powyższego wynika, że największe wydatki w gminie ponoszone są na utrzymanie szkół i placówek wychowania przedszkolnego (około 51%), na drugim miejscu plasują się inwestycje i kapitalne remonty (około 17%), pozostałe to wydatki bieżące (2,8%), gospodarka komunalna (3,1%), opieka społeczna (9,7%) i ochrona zdrowia (8,9%).

Wydatki z budżetów gmin w 1996r.

TAB.5.2.

Wyszczególnienie	ogółem	Z ogółem					
		Wydatki bieżące	W tym				Inwestycje i kapitalne remonty
			Gosp. komunalna	Oświata wychow.	Ochro- na zdrowia	Opieka społeczna	
W tysiącach złotych							
Woj. radomskie	525568,12	40308,81	68018,73	241600,10	26265,14	58797,89	107734,63
g. Jastrzębia	3634,21	102,77	116,25	1854,61	326,18	353,32	633,00
g. Jedlińsk	8406,53	513,90	702,72	3741,56	596,06	1019,63	2288,23
g. Jedlnia L.	5346,82	681,16	400,73	2177,60	488,86	543,52	813,44
g. Gózd	5123,38	0,50	448,76	2499,25	370,57	585,03	868,36
g.m.Skaryszew	8276,64	290,5	1389,4	3426,31	794,76	966,45	1285,60
g. Kowala	5482,56	299,74	176,23	3024,63	0,00	298,09	1658,68
g. Zakrzew	5833,84	148,00	272,54	3271,19	25,91	339,37	1801,78
g. Wolanów	4942,01	1609,15	234,90	3114,42	9,50	366,98	1309,31

Wydatki z budżetu w 1996r. w gm. Jastrzębia kształtowały się na poziomie 586 tys. zł / 1000 M, gdy w gminach wiejskich wokół Radomia wynosiły odpowiednio: Jedlińsk (677), Jastrzębia (586), Jedlnia L. (524), Gózd (674), Skaryszew miasto i gmina (909), Kowala (559), Zakrzew (589), Wolanów (625). W Radomiu wydatki z budżetu wyniosły 810 tys. zł / 1000 M. Porównując powyższe dane można stwierdzić, że wydatki z budżetu na 1000 M są o 25 % wyższe w miastach niż w gminach miejsko-wiejskich, a średni wskaźnik wydatków z budżetów gmin wiejskich kształtuje się na poziomie około 600 tys. zł / 1000 M.

Plan zadań inwestycyjnych na 1999 r. Stan na dzień 20.08.1999 r.

Zadania kontynuowane:

- budowa szkoły Owadów, zakończenie inwestycji
- budowa drogi Wólka Lesiowska dokończenie odcinka do drogi wojewódzkiej,
- budowa drogi Kolonia Lesiów, zakończenie inwestycji,
- budowa drogi Wola Owadowska, kontynuowanie zadania.

Zadania noworozpoczęte:

- rozbudowa szkoły w Jastrzębi,
- budowa drogi Dąbrowa Kozłowska,
- budowa drogi Wola Goryńska Wola Dąbrowa,

-
- łącznik wodociągowy Jastrzębia – Wojciechów,
 - budowa szkoły w Bartodziejach,
 - modernizacja szkoły w Woli Goryńskiej,
 - modernizacja oświetlenia.

Planowane nakłady wyniosą 1 010 097, 10 zł., których 83 % pokryje gmina.

6.0. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA – obsługa ludności.

Stan istniejący zainwestowania obszaru gminy Jastrzębia przedstawiono na mapie nr 1 – st. Istniejący – użytkowanie terenów (oznaczenia numerowe) oraz w niniejszym tekście jako wykaz poszczególnych obiektów stwierdzonych w terenie w trakcie inwentaryzacji urbanistycznej (wykaz na końcu w poz. 6.7).

6.1. Administracja.

Siedzibą Urzędu Gminy jest miejscowość Jastrzębia. Budynek wolnostojący, wielofunkcyjny z parkingiem, piętrowy w dobrym stanie technicznym.

W obiekcie Urzędu Gminy znajduje się Poczta Polska, punkt ubezpieczeniowy „Warty” i „Pocztylion”, Punkt Pomocy Społecznej – Ośr. Gminny. Na terenie gminy w Jastrzębi znajduje się Komisariat Policji w obiekcie razem ze Strażą Pożarną oraz Bank Spółdzielczy.

W Bartodziejach znajduje się agencja Poczty Polskiej, a w Goryniu i Bartodziejach dodatkowo Strażnice OSP.

Przy Urzędzie Gminy funkcjonuje Punkt Pomocy Socjalnej.

6.2. Oświata.

Szkolnictwo

Na terenie gminy zlokalizowanych jest 6 szkół, w których uczy się 991 uczniów ogółem. Rok rocznie kończy szkołę powyżej 110 absolwentów.

Wykaz szkół z określeniem rejonu obsługi przedstawia się następująco:

1. Publiczna Szkoła w Jastrzębi: Publiczne Gimnazjum i Szkoła Podstawowa – rejon obsługi gimnazjum to cała gmina, rejon obsługi szkoły podstawowej to: Jastrzębia, Wólka Lesiowska, Wojciechów, Owadów, Wola Owadowska, Dąbrowa Jastrzębska.
2. Publiczna Szkoła Podstawowa w Kozłowie, rejon obsługi: Kozłów, Dąbrowa Kozłowska.
3. Publiczna Szkoła Podstawowa w Mąkosach Starych, rejon obsługi: Mąkosy Stare, Mąkosy Nowe i Lewaszówka.
4. Szkoła Podstawowa w Woli Goryńskiej, rejon obsługi: Wola Goryńska, Goryń, Wolska Dąbrowa, Brody.
5. Szkoła Podstawowa w Lesiowie, rejon obsługi Lesiów.
6. Szkoła Podstawowa w Bartodziejach rejon obsługi: Bartodzieje, Olszowa.

Wychowanie przedszkolne:

Na terenie gminy działa 7 placówek wychowania przedszkolnego w tym jednooddziałowe przedszkole w Jastrzębi i 6 placówek przy każdej szkole podstawowej. Razem funkcjonuje 9 oddziałów przy szkołach i jeden oddział w wyodrębnionym przedszkolu w Jastrzębi.

W placówkach przyszkolnych zatrudnionych jest 10 nauczycieli – wychowawców, a w przedszkolu w Jastrzębi dwóch.

Dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest 168, w tym w przedszkolu w Jastrzębi 19.

Biblioteki

Na terenie gminy funkcjonuje Publiczna Biblioteka Gminna w Jastrzębi i trzy filie: w Bartodziejach, Lesiowie, Księgozbiór ogółem liczy 38,1 tys woluminów. Zarejestrowanych jest 756 czytelników (dane XII 97r.)

Uzupełnieniem obiektów oświaty jest Społeczne Ognisko Muzyczne.

6.3. Zdrowie.

Na terenie gminy jest jedna placówka cywilnej służby zdrowia: Gminny Ośrodek Zdrowia w Jastrzębi oraz dwa punkty Indywidualnej Praktyki Lekarskiej tzw. Lekarze rodzinni: w Jastrzębi i Bartodziejach.

Obsługę ludności pełni dwóch lekarzy, jeden dentysta i 6 pielęgniarek.

Spośród gmin sąsiadujących z miastem Radom, Jastrzębia może się pochwalić równorzędnymi wskaźnikami usług służby zdrowia z gminą Jedlińsk, lepszymi niż w Goździe, Kowali, Wolanowie i Zakrzewie. Ustępuje jedynie nieznacznie Jedlni Letnisko no i m. Radom.

Wskaźniki porównywalne to:

	Lekarze 10 000 M	Lek.dentyści 10 000 M	Pielęgniarki 10 000 M
Jastrzębia	3,2	1,6	9,7
Jedlińsk	3,2	1,6	8,1
Jedlnia Letnisko	4,0	2,0	6,9
Radom	28,5	5,1	63,1

Na terenie gminy, w Jastrzębi, zlokalizowana jest Apteka (Ośrodek Zdrowia). Żłobków brak.

6.4. Obiekty Sakralne

W gminie Jastrzębia znajdują się dwa obiekty parafialne:

Kościół Rzymsko – Katolicki w Jastrzębi

Kościół Rzymsko – Katolicki w Goryniu

Oraz małe kościółki – kaplice:

W Dąbrowie Kozłowskiej i w Mąkosach Starych.

6.5. Handel, Gastronomia.

Wykaz sklepów zlokalizowanych na terenie gminy sporządzono poniżej:

1. Dudek Wiesław - W. Owadowska – sklep spoż.- przemysł.
2. Soboń Krzysztof , Maj Anna – sklep z art. przemysłowymi i odzieżą Jastrzębia
3. Michał Drela - Owadów 10 a – kiosk owoce – warzywa – art. rolno spożywcze Jastrzębia
4. Karpeta Halina - sklep z art. spożywczo – przemysłowymi Kol. Lesiów
5. Warchoń Edward - Dąbrowa Kozłowska 18 a, sklep spożywczo przemysłowy
6. Wiatrowski Tadeusz – Kiosk Ruchu, sklep spoż.- przemysł. Jastrzębia
7. Kowalski Zenon - sklep spożyw. przem. Goryń 62
8. Chęć Marzena - sklep z art. spoż. owocami cytrusowymi, wyroby tytoniowe Owadów 34.
9. Górka Marianna - sklep spoż. przemysł. Lesiów 54 a
10. Kuchcik Jadwiga - sklep spoż. przemysł. Kozłów 30
11. Kiepiela Tadeusz - sklep spoż. przem. W. Goryńska 56
12. Kwiatkowska Bożena – sklep spoż. przem. oraz art. chemiczne – Dąbrowa Kozłowska 44
13. Hernik Zigmunt - sklep spoż. – przemysł. W. Lesiowska 42 a
14. Knapieński Jerzy - sklep spoż. przemysł. + BAR „IGA”. Jastrzębia.
15. Tomalski Artur - sklep spoż. przem. Owadów 41.
16. Olczak Mieczysław – sklep spoż. przem. Lewaszówka.

17. Grotek Krystyna - sklep metalowo – przemysłowy. Jastrzębia.
18. Janina Górka - sklep spoż. – przemysł. Kozłów 81.
19. Borowski Józef i Barbara - sklep spoż. przemysł. Bartodzieje.
20. Karaś Marianna - sklep z art. przemysłowymi. Jastrzębia.
21. Kaleja Renata - sklep spoż. przemysł. Wojciechów 7.
22. Filipiak Teresa - sklep spożywczo przemysłowy. Lesiów 13, Lesiów po HSR.
23. Wojdat Marianna - sklep spoż. przemysł. Kozłów.
24. Machnio Janina - sklep spoż. przem. Mąkosy Stare.
25. Wiatrowska-Pyrka Monika – sklep spoż. przem. Jastrzębia.
26. Zimałka Krystyna - sklep spoż. przem. Goryń.
27. Kobusińska Krystyna – W. Goryńska 42 – sklep spoż. przemysł.
28. Nakonieczny - sklep przemysłowy. Kol. Lesiów.
29. Dyziak Jolanta - sklep spoż. przemysł. Bartodzieje.
30. Chęć Halina - sklep spoż. przemysł. Owadów.
31. Kolasa Adam - sklep spoż. przemysł. Dąbr. Jastrzębska 25.
32. Nakonieczny Kazimierz – M. Stare, sklep spoż. przemysł.

Gastronomię reprezentują następujące obiekty:

- „Bar u Marka” w Lesiowie,
- „Bar u Maćka” w Jastrzębi,
- „Iga” Bar” w Jastrzębi,
- „Mini – Bar” w Jastrzębi.

6.6. Sport i rekreacja.

Na terenie gminy brak bazy noclegowej i wypoczynkowej, ogólnodostępnej. Boiska sportowe funkcjonują przy każdej szkole oraz samodzielne gminne w Lesiowie. Budownictwo letniskowe występuje w: Jastrzębi, Dąbrowie Jastrzębskiej i Bartodziejach. Są to tereny z reguły geodezyjnie podzielone, częściowo zainwestowane i uzbrojone. Brak w części uregulowań prawnych poprzez miejscowe planowanie przestrzenne i zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nie rolnicze.

6.7. Wykaz obiektów stwierdzonych w terenie w trakcie inwentaryzacji urbanistycznej sierpień 1999 r.

1. Ujęcie wody w Lesiowie
2. Sklep spożywczy, punkt wymiany butli gazowych
3. Filia Biblioteki Gminnej w Lesiowie
4. Bar i sklep spożywczy
5. Hurtownia Odzieży Zachodniej – używanej
6. Zakład Garbarski
7. Sklep spożywczy i przemysłowy
8. Szkoła Publiczna Podstawowa w Lesiowie
9. Sklep spożywczy
10. Boisko wiejskie w Lesiowie
11. Piekarnia
12. Sklep, pijalnia piwa „Warka”
13. Dworzec PKP – Lesiów
14. Warsztat naprawy samochodów
15. DISKO – Bar
16. Zakład krawiecki
17. Zakład Usługowy Blacharstwo pojazdowe
18. Zakład Mechaniczno – Odlewniczy, Cynkowanie Ogniowe
19. Sklep spożywczo – przemysłowy (w budowie)

20. Szklarnia okien i luster
21. Sklep spoż. – przem. – zamknięty
22. Szkoła Publiczna – budowa zaawansowana 90 %
23. Sklep, pijalnia piwa
24. Tartak
25. Garbarnia
26. Sklep spoż. – przemysłowy, pijalnia piwa
27. Sklep spoż. – przemysłowy
28. Zakład Elektryczny. Instalacje
29. Zakład Usługowy. Wykonywanie robót ziemnych
30. Znicze, Szklenie okien, usługi transportowe
31. Cmentarz
32. Zakład nagrobkowy: teren ekspozycji nagrobków gotowych.
33. Zakład Budownictwa Kolejowego w Radomiu. Oczyszczalnia Ścieków w Jastrzębi
34. Szkoła Publiczna Podstawowa w Jastrzębi
35. Zespół obiektów: Stacja samochodowa Prop. – Gaz., Skład hurtowy materiałów budowlanych, Zakład Remontowo – Budowlany
36. Baza „GS” – Skup Żywca
37. Zespół handlowy: Sklep spożywczo – przemysłowy, Sklep zabawkarski, Sklep artykułów metalowych, Sklep warzywno – owocowy
38. Bar, Sklep spożywczy
39. Urząd Gminy, Poczta, „Warta” – punkt ubezpieczeń, Punkt Pomocy Społecznej – Ośr. Gminny
40. Pijalnia piwa
41. Sklep spożywczo – przemysłowy „AGA”
42. Obiekt handlowy (w budowie)
43. Komisariat Policji, Straż Pożarna
44. Zespół obiektów użytkowanych przez:
 - Społeczne Ognisko Muzyczne
 - Samorządowe Przedszkole
 - Biblioteka Gminna
 - Bank Spółdzielczy
 - Apteka
 - Gm. Ośrodek Zdrowia. Indywidualna Opieka Lekarska – Lekarz Rodzinny
 - Zakład fryzjerski, Kwaciarnia
45. Kościół, plebania (nowy) – obiekt sakralny
46. Usługi tartaczne
47. Zakład usługowy – ślusarski
48. Tartak – stan techniczny zły
49. Zakładowe Osiedle Mieszkaniowe wielorodzinne (III kondygnacje) ZBK
50. Zakłady Budownictwa Kolejowego (ZBK) – Zakład Produkcji Pomocniczej PKP
51. Punkt handlowy – wolnostojący kiosk blaszak
52. Jak w pkt. 51
53. Zakład Instalacji Sanitarnych i Gazu
54. P.P.U.H. „KOLOR” – usługi ślusarsko – spawalnicze
P.P.H. „Termo – Odlew” – Odlewnia metali kolorowych
P.P.U.H. „UNIMECH” – Produkcja złączy c.o. z metali kolorowych
S/ka „TERMO – PROD” – Obróbka mechaniczno, ślusarsko – spawalnicza
55. Stacja benzynowa
56. Punkt sprzedaży: Otręby
57. Działka wygradzona pod nową inwestycję (stałe ogrodzenie), zwożone są materiały budowlane
58. Sklep spożywczy, pijalnia piwa
59. „Transkop” – usługi transportowe

60. Sklep spożywczy, pijalnia piwa
61. Warsztat samochodowy, ślusarsko – blacharski
62. Kościół – obiekt sakralny
63. Zakład Stolarski. Okna, szklenie
64. Szkoła Publiczna Podstawowa
65. Sklep spożywczo – przemysłowy
66. Jak w pkt. 65
67. Jak w pkt. 65
68. Młyn – ruina, zabytek techniki
69. Zakład Stolarski
70. Sklep spożywczy
71. Sklep (murowany, okratowany) zamknięty
72. Usługi tartaczne – Panele
73. Sklep spożywczy, pkt. wymiany butli gazowych
74. Publiczna Szkoła Podstawowa
75. Kopalnia Piasku (Dąbrowa Kozłowska)
76. Kościół – obiekt sakralny
77. Sklep spożywczo – przemysłowy
78. Sklep spożywczy
79. Działka duża, ogrodzenie stałe betonowe, obiekty murowane, duży komin – brak szyldu
80. Sklep spożywczo – przemysłowy
81. Zakład instalacji elektrycznych
82. Sklep spożywczy. Zakład stolarski, usługi tartaczne, usługi pogrzebowe, Przystanek PKS
83. Poczta Polska – Agencja w Bartodziejach
84. Publiczna Szkoła Podstawowa – Bartodzieje
85. Punkt Skupu Zakładów Mięsnych (barak!)
86. Przystanek PKS – wiata, „DOL-PASZ” S.A. – premiksy paszowe, koncentraty, Gabinet Weterynarii
87. Lekarz rodzinny – Indywidualna praktyka
88. Sklep spożywczo – przemysłowy
89. Usługi tartaczne
90. Biblioteka gminna – filia
91. Zabytkowy Zespół parkowo – pałacowy z XIX w. – stan techniczny obiektu i parku alarmujący
92. Sklep spożywczo – przemysłowy. Przystanek PKS – wiata
93. Świetlica gminna
94. Sklep w budowie, Wiata przystanku PKS
95. Publiczna Szkoła Podstawowa
96. Sklep spożywczy
97. Jak w pkt. 96
98. Zakład niezidentyfikowany (brak szyldu, ludzi, ogrodzenia, obiekt o konstrukcji stalowej, otwarty, zainstalowanie urządzenia, skład opon, kamieni i.t.p. (na końcu terenów zabudowy zagrodowej)
99. Obiekt drewniany po byłej szkole, ruina, „zabite” okna zamieszkały przez 3 ludzi bezdomnych
100. Cmentarz
101. Kościół – obiekt sakralny objęty opieką konserwatora zabytków
102. Pobór kruszywa
103. Inwestycja w budowie – nowa
104. Plebania i organistówka – ruina
105. Sklep spożywczo – przemysłowy
106. Obiekt niezidentyfikowany, murowany, okratowany, niemieszkalny

-
107. Strażnica OSP – stan techniczny zły
 108. Baza – niezidentyfikowana
 109. Usługi budowlane i handel okrężny
 110. Pobór kruszywa
 111. Sklep spożywczo – przemysłowy
 112. Tama na Radomce – plaża w Woli Owadowskiej
 113. Pobór kruszywa
 114. „Amarol” Zakład tworzyw sztucznych

7.0. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

7.1. Położenie geograficzne.

Administracyjnie gmina Jastrzębia położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Radomia (graniczy od północnego wschodu z miastem). Poza tym gminy przyległe to: gmina Jedlińsk (od zachodu), gmina Głowaczów (od północy), gmina Pionki (od wschodu) oraz gmina Jedlnia – Letnisko od południa.

7.2. Morfologia i hydrografia.

W podziale fizycznogeograficznym I.Kondrackiego (I.Kondracki, Geografia fizyczna Polski PWN Warszawa, 1978) gmina Jastrzębia leży w podprovincji Niziny Środkowopolskie (318) na granicy dwóch jej makroregionów: Nizin Środkowomazowieckich (318.7) i wzniesień Południowomazowieckich (318.8). Mezoregiony, w których położona jest gmina to Równina Kozieniecka (318.77) obejmująca część północną gminy oraz Równina Radomska (318.86) obejmująca część południową gminy Jastrzębia.

Granica między mezoregionami przebiega na terenie gminy w przybliżeniu na linii Owadów - Wojciechów.

Obie równiny mają charakter denudacyjny. Rzeźba terenu została ukształtowana w wyniku akumulacji lodowcowej i eolicznej oraz erozji rzecznej i denudacji. Urozmaicona jest poprzez liczne wydmy, przeważnie zalesione oraz krawędzie erozyjne Radomki koło wsi Goryń i Kol. Goryń.

Najniższe wysokości bezwzględne, występują w dolinie Radomki w rejonie Kolonii Goryń i wynoszą ok. 120 m n.p.m.

Na północ i południe od tej doliny teren wznosi się łagodnie, osiągając maksymalnie wysokości rzędu 150 m. n.p.m. W części północnej (Brody, Karolów) oraz ok. 167 m. n.p.m. W części południowej (rejon Dąbrowy Kozłowskiej). Wysokości względne sięgają więc 30 – 47 m.

Teren gminy odwadniany jest przez rzekę Radomkę, która płynie w kierunku SWW na NEE, silnie meandruje tworząc liczne zakola. Radomka przyjmuje rzeki niższego rzędu: rzekę Mleczną, do której uchodzi rzeka Pacynka płynąca wzdłuż zachodniej i południowej granicy gminy. Bezpośrednio do Radomki uchodzą ,mniejsze ciek: Leniwa, Jastrzębianka.

Poza wymienionymi, znajduje się kilka drobnych cieków bez nazwy, stałych bądź okresowych. Ponadto w Goryniu znajduje się znacznych rozmiarów staw.

7.3. Warunki klimatyczne.

Gmina Jastrzębia położona jest wg. R. Gumińskiego (R.Gumiński – „Próba wydzielenia dzielnic rolniczo – klimatycznych w Polsce”. -Przegląd Meteorologiczno – Hydrogeologiczny z 01. 1948) w radomskiej dzielnicy klimatycznej.

W ciągu roku notuje się tutaj średnio:

- 116 dni przymrozkowych,
- 48 dni mroźnych,
- 34 dni gorące.

Zima trwa ok. 100 dni, lato 107 dni.

Okres wegetacyjny – 210 dni.

Czas trwania pokrywy śnieżnej – 60 dni.

Opady: średnie 600 mm / rok

minimum : luty

maksimum : lipiec

Dominującym kierunkiem wiatrów są zachodnie i południowo – zachodnie. Obszar należy do terenów stosunkowo zacisznych.

7.4. Charakterystyka geologiczna obszaru gminy.

7.4.1. Położenie na tle regionalnych jednostek geologicznych.

Teren gminy znajduje się w obrębie synklinorium brzeżnego w brzeżnej części niecki mazowiecko – lubelskiej.

Na całym obszarze w podłożu osadów czwartorzędowych, występują utwory trzeciorzędu, pod którymi zalegają osady kredy górnej.

Najstarszymi utworami rozpoznanymi na omawianym terenie są osady mastrychtu górnego.

7.4.2. Stratygrafia i litologia.

1. Kreda górna.

Brak jest odsłoneń kredy górnej na powierzchni. Osady kredy górnej zalegają na głębokości od 44 m, otwór studzienny nr 1 w Mąkosach do 77 m. W otworze studziennym nr 3 w Woli Goryńskiej. W profilach odwierconych otworów, stwierdza się głównie margle piaszczyste lub ilaste barwy szarej. Utwory te zalicza się do mastrychtu górnego.

Miąższość mastrychtu dolnego i górnego waha się na tym obszarze w granicach 250 – 300 m., natomiast całkowita miąższość osadów kredy sięga 900 m.

2. Trzeciorzęd.

Według mapy geologicznej (1 : 200 000 ark. Radom) niewielkie wychodnie trzeciorzędu występują w okolicy Gorynia i Kolonii Goryń. Znajdujące się tam osady pliocenu i miocenu, trudno rozdzielić ze względu na litologiczne podobieństwo. Podczas prac terenowych, nie stwierdzono odsłoneń utworów trzeciorzędu. Na obszarze gminy występuje: oligocen, miocen i pliocen.

Oligocen – wykształcony jest w postaci mułków, niekiedy szarych iłów z glaukonitem, Występują też piaski drobne i pylaste z domieszką glaukonitu.

Miocen – w większości wykształcony jest jako piaski kwarcowe, pylaste, drobne lub średnie, szare z domieszką pyłu węgla brunatnego. Lokalnie występują warstwy mułków. Na znacznej części omawianego obszaru w górnej części profilu miocenu występują iły i mułki szare lub czarne z jedną lub z kilku warstwami węgla brunatnego, których miąższość niekiedy przekracza 10 m

Pliocen – na terenie gminy leży w oderwanych mniejszych lub większych płatach. Utwory tego wieku to głównie iły plastyczne, zwarte, niekiedy mułkowate, zawierające często konkracje i żyły kryształów gipsu lub węglanu wapnia rozmieszczone nieregularnie. Sporadycznie w osadach tych pojawiają się warstwy piasków drobnoziarnistych lub mułkowych. Całkowita miąższość trzeciorzędu jest bardzo zmienna i waha się od 7 m. w studni wodociągowej w Lesiowie do 60 m w otworze studziennym w Jastrzębi.

3. Czwartorzęd.

Utwory czwartorzędowe pokrywają praktycznie cały omawiany obszar. Miąższość ich jest zróżnicowana i zależna w dużym stopniu od ukształtowania powierzchni

podczwartorzędowej. Miąższość czwartorzędu maksymalnie przekracza 60 m., a przeciętnie kształtuje się w granicach 20 m.

Wiekowo, osady czwartorzędowe zalicza się do plejstocenu (osady „peryglacialne”, osady zlodowacenia południowopolskiego, interglacjału mazowieckiego, zlodowacenia środkowopolskiego, interglacjału emskiego i zlodowacenia północnopolskiego) oraz holocenu.

Wśród utworów plejstocenu wyróżniono:

- osady periglacialne (f_N) są to najczęściej piaski różnoziarniste z drobnymi żwirikami. Rzadziej występują ławice grubszych żwirów o średnicy od jednego do kilku centymetrów. Piaski i żwiry mają barwy głównie jasnoszare i szare. Składają się przede wszystkim z kwarców przezroczystych i mlecznych, niekiedy różowych, z domieszką kwarcytów, piaskowców. Ziarna z reguły są dobrze obtoczone. Poza utworami klasycznymi występują mułki i ły szare, jasnoszare lub zielonkawożółte, bezwapienne. Warstwy te wyklinowują się szybko i nie stanowią ciągłych, dających się prześledzić na większych obszarach poziomów. Osady periglacialne, występują na terenie gminy na wschód od linii Jastrzębia – Wola Goryńska.
- osady zastoiskowe (b) – są to głównie piaski drobnoziarniste i pylaste, rzadziej grubsze frakcje oraz mułki warstwowane poziomo, występujące często jak warstwy w piaskach i ły warwowe. ły występują jedynie lokalnie, najczęściej w stropie całej serii zastoiskowej, w miejscach obniżonych, Osady zastoiskowe występują w północnej części gminy. Występują w rejonie Gorynia i Bartodziejów oraz w miejscowości Osowie.
- glina zwałowa (gz) – jest to glina zwięzła piaszczysta, szara. Często zawiera wkładki żwirowo – piaszczyste, zaglinione oraz gładziki północne. Występuje na terenie całej gminy płatami różnej wielkości. Często w strefie przypowierzchniowej cząstki ilaste są wypłukane, a na powierzchni odsłaniają się utwory piaszczysto-żwirowe z domieszką materiału ilastego. Sytuację taką, obserwujemy w Mąkosach Strarych, w Jastrzębskiej Dąbrowie.
- piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz wyższych tarasów akumulacyjnych (fg) – występują w różnych zagłębieniach dolin rzecznych i wcięciach terenowych. Osady te stanowią zespół różnorodnego różnoziarnistego materiału będącego akumulacją wód lodowcowych oraz powstałych wskutek działania procesów denudacyjnych, soliflukcyjnych i deluwialnych. Spotyka się często piaski wzbogacone żwirami oraz gładziki pochodzenia północnego w różnym stopniu obtoczenia. Utwory te występują na północ od linii Owadów – Wojciechów.

utwory morenowe (c), koło Mąkosów Starych występuje pojedyncze, zdenudowane wzgórze moreny czołowej. W istniejących odkrywkach odsłaniają się piaski różnoziarniste ze żwirem i gładziami. Na powierzchni glin zwałowych leżą różnego typu osady deglacjacji lodowcowej: eluvia i osady eoliczne, których tworzenie się trwa do czasów współczesnych.

eluvia glin zwałowych (ze) są to pozostałości po rozmyciu glin zwałowych, głównie utwory żwirowe, rzadziej piaszczyste z dość licznymi otoczkami północnymi. Występują w południowej części gminy, na południe od Wojciechowa. Towarzyszą glinom zwałowym.

osady eoliczne - są to piaski eoliczne w wydmach (w) oraz towarzyszące im pola piasków przewianych (e).

Wydmy zbudowane są z dobrze obtoczonych ziaren kwarcu i żwiru kwarcowego, miejscami zailonego. Pola piasków przewianych budują piaski średnie i drobne kwarcowe, często zanieczyszczone materiałem pylastym. Utwory eoliczne występują na całym obszarze gminy i są najliczniej reprezentowane w odkrywkach.

Wśród osadów holocenu wyróżniono:

- osady rzeczne (r): piaski, żwiry i mady tarasu zalewowego. Osady rzeczne występują w obrębie dolin cieków powierzchniowych: Radomki, Łukawki, Pacynki, Jastrzębianki, Leniwki. Są to piaski średnie i grube z warstewkami żwiru barwy przeważnie szarej i szaro – żółtej. Występują w odkrywkach koło Poręb Jastrzębskich, Lesiowa i Dąbrowy Kozłowskiej.
- Torfy (t) : torfowiska wiążą się z podmokłościami den dolinnych: Mlecznej, Pacynki i Radomki. Są to torfowiska niskie, utworzone z torfów trzcinowych i turzycowych porośnięte roślinnością trawiastą lub turzycową. Miąższość torfów wynosi od 1 do 4 m. Brak jest punktów eksploatacji.

7.4.3. Tektonika.

Obszar gminy położony jest w brzeżnej części niecki warszawsko-lubelskiej (synklinorium brzeżne).

Budowa geologiczna terenu jest prosta. Występujące na obrzeżeniu Gór Świętokrzyskich osady jury zanurzają się łagodnie ku północy i północnemu wschodowi pod kredowe i trzeciorzędowe osady synklinorium brzeżnego. Seria utworów trzeciorzędowych i czwartorzędowych przykrywa niezgodnie utwory starsze, wypełniając i niwelując morfologiczne nierówności podłoża.

Mało skomplikowana tektonika podłoża zaznacza się jedynie w obrębie kredy górnej w postaci drobnych antyklinalnych form o amplitudzie 200 – 400 m.

7.5. **Ogólna charakterystyka poziomów wodonośnych.**

Występowanie wód podziemnych na terenie gminy związane jest z piaszczysto-żwirowymi utworami czwartorzędu i trzeciorzędu oraz szczelinowatymi utworami kredy górnej.

Rozpoznanie hydrogeologiczne dotyczy kredy górnej, ujmowanej przez studnie wiercone, głównie dla zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę.

7.5.1. Górnokredowy poziom wodonośny.

Wody tego poziomu związane są z kolektorem typu szczelinowego i występują w spękaniach i szczelinach utworów marglistych, rzadziej marglisto – wapiennych.

Poziom górnokredowy ujmowany jest studniami wierconymi w Bartodziejach, Jastrzębi, Lesiowie, Mąkosach i Woli Goryńskiej.

Wydajności poziomu są zróżnicowane i wynoszą od ok. 5 m³/h w Bartodziejach do ok. 170 m³ w Lesiowie. Wydajność uzależniona jest od ilości i wielkości spękań w utworach węglanowych. Zwierciadło wód poziomu górnej kredy ma charakter naporowy i stabilizuje się kilkadziesiąt metrów nad stropem utworów wodonośnych. Utworami napinającymi są słaboprzepuszczalne utwory ilasto-mułkowe trzeciorzędu.

Współczynnik filtracji wynosi średnio 4×10^{-5} m/s. Wody górnokredowe są najczęściej średniotwarde o twardości wyłącznie węglanowej.

Skład fizykochemiczny wód górnokredowych nie budzi zastrzeżeń poza podwyższoną zawartością żelaza.

Wody podziemne w utworach kredowych na południe od rzeki Radomki stanowią Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 405 Niecka Radomska.

7.5.2. Wody w utworach trzeciorzędu.

Wody z utworów trzeciorzędu nie są dobrze rozpoznane na terenie gminy. Brak jest ujęć studniami wierconymi jak też informacji na temat studni kopanych.

Dane hydrogeologiczne z licznych otworów badawczych za węglem brunatnym są znikome, ponieważ większość otworów wiercono bez stabilizacji zwierciadła wody.

Wody występują w utworach porowych piasków miocenu i oligocenu. Wody trzeciorzędowe nawiercono w otworze w Jastrzębi jako pierwszy poziom wodonośny na głębokości 20 m. Zwierciadło wody znajduje się pod napięciem, a warstwą napinającą są pyły czwartorzędowe i osady mułowcowe trzeciorzędu.

7.5.3. Wody w utworach czwartorzędu.

Wody występujące w utworach czwartorzędu związane są z porowymi osadami piaszczystymi i żwirowymi.

Na terenie gminy ujmują liczne studnie kopane.

Wśród utworów czwartorzędowych można napotkać kilka warstw wodonośnych, poprzedzielanych nieprzepuszczalnymi pokładami glin, mułków i iłów.

Najmniej przydatne są wody nadglinowe lub zawieszane, nie przykryte od powierzchni osadami słaboprzepuszczalnymi.

Większe znaczenie mogą mieć wody śródglinowe i podglinowe. Wody nadglinowe i śródglinowe z wyerodowanymi glinami górnymi są zazwyczaj zanieczyszczone bakteriologicznie.

7.5.4. Zaopatrzenie gminy w wodę.

Źródłem zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę są wody podziemne górnokredowego poziomu wodonośnego. Obecnie czynne są na terenie gminy 4 ujęcia wodociągowe: w Jastrzębi, Lesiowie, Mąkosach Starych i Woli Goryńskiej. Pobór wód górnokredowych z ujęcia w Lesiowie wynosi ok. 17 000 m³ za półrocze 1995r., natomiast z ujęcia Jastrzębi ok. 29 000 m³ również za półrocze 1995r.

7.5.5. Wody powierzchniowe.

Nie stanowią obecnie źródła zaopatrzenia w wodę.

Na uwagę zasługuje problem czystości wód powierzchniowych. Punkty badawcze monitoringu wód powierzchniowych PIOS zlokalizowane są na rzekach Pacynce, Mlecznej i Radomce. Wyniki badań wskazują, że rzeka Pacynka prowadzi wody III klasy czystości do ujścia wód z oczyszczalni ścieków w Radomiu. Poniżej oczyszczalni, wody Pacynki są pozaklasowe.

Wody rzeki Radomki, na całym obszarze gminy są pozaklasowe. Jakość wód obniżona jest zanieczyszczeniem bakteriologicznym, spowodowanym zrzutem wód z oczyszczalni oraz katastrofalnym stanem czystości rzeki Mlecznej, uchodzącej do Radomki.

7.6. Gleby.

Wiodącą funkcją gminy w stanie obecnym i perspektywie jest produkcja rolna. Dodatkową funkcją z możliwościami rozwoju jest funkcja rekreacyjna. Według danych statystycznych (XII 97r) struktura użytkowania gruntów gminy przedstawia się następująco:

<u>Całkowita powierzchnia gminy</u>	- 8258 ha
W tym:	
- użytki rolne	- 7053 ha
w tym:	
- grunty orne	- 5103 ha
- sady	- 112 ha
- łąki	- 1331 ha
- pastwiska trwałe	- 507 ha
- lasy i grunty leśne	- 766 ha
- pozostałe (pod zabudowę, podwórzami	- 439 ha

drogi, wody, nieużytki i inne)

Wśród gruntów ornych, gleby chronione zajmują około 20 %. Gleby chronione występują przede wszystkim w rejonie Kolonii Bartodzieje, Woli Goryńskiej, Woli Owadowskiej, Jastrzębi, Komorników Jastrzębskich i Lesiowa. Są to niewielkie kompleksy gleb bielcowych, brunatnych, czarnych ziem (lokalnie), gliniastych całkowitych, piaszczystych naglinionych – zaliczanych do gleb pszennych dobrych i żytnio ziemniaczanych bardzo dobrych.

W dolinach rzek występują gleby średnio dobre i średnie (bagienne oraz mady). Na pozostałym terenie gminy występują gleby słabe kl. V i VI, głównie bielice piaszczyste. Ocenę przydatności gleb dla produkcji rolniczej ilustruje mapa nr 5.

7.7. Charakterystyka surowców mineralnych

Surowce mineralne gminy Jastrzębia to: węgiel brunatny, kruszywo naturalne, surowce ilaste i torfy.

7.7.1. Węgiel brunatny

Występowanie węgla brunatnego związane jest z osadami miocenu facji lądowej. Na terenie gminy udokumentowano trzy złoża węgla brunatnego: Głowaczów, Owadów i Wola Owadowska.

Pierwsze z nich (Głowaczów) położone jest w północnej części gminy i swym zasięgiem przekracza jej granice.

Złoże Owadów położone jest w całości na terenie gminy w rejonie wsi Owadów. W całości na terenie gminy znajduje się złoże Wola Owadowska, położone w centralnej części gminy. Złoże dzieli się na pole A w rejonie Woli Owadowskiej i pole B w rejonie Jastrzębi.

Złoże Głowaczów i Owadów udokumentowane zostało przez Zakład Złóż Węgla Brunatnego PIG w 1987 roku.

1. Złoże Owadów (węgiel humusowy miękki)

Na terenie gminy znajduje się cały obszar złoża. Zasoby złoża udokumentowano w ilości 3.038 tys. ton. Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 633.000 m².

Złoże jest nieeksploatowane.

Złoże Owadów występuje poniżej zwierciadła wody gruntowej. Złoże Owadów jest częściowo kolizyjne ze względu na gleby chronione.

Według dokumentacji, kopalina główna przydatna jest do celów energetycznych (produkcja brykietów).

2. Złoże Głowaczów (węgiel humusowy miękki)

Na terenie gminy znajduje się południowy fragment złoża. Zasoby złoża udokumentowano w kategorii C₂ w ilości 76.287 tys. ton.

Powierzchnia złoża wynosi 12.872.000 m².

Złoże jest nieeksploatowane. Złoże Głowaczów występuje poniżej zwierciadła wód gruntowych.

Jest ono częściowo kolizyjne ze względu na zaleganie gleb chronionych. Według dokumentacji, kopalina główna przydatna jest do celów energetycznych (produkcja brykietów).

3. Złoże Wola Owadowska (węgiel humusowy miękki)

Złoże składa się z dwóch pól: W – Wola Owadowska, B – Jastrzębia.

Całość złoża znajduje się na terenie gminy Jastrzębia. Złoże posiada udokumentowane zasoby. Łączne zasoby wynoszą około 2939 tys. ton. Węgiel brunatny złoża Wola Owadowska ma dobre własności krykietownicze i koksownicze.

Pole Wola Owadowska (A) o powierzchni złoża 780600 m² występuje poniżej zwierciadła wód gruntowych i jest częściowo kolizyjne ze względu na zaleganie gleb chronionych. Złoże jest nieeksploatowane.

Pole Jastrzębia (B) o powierzchni złoża 1782500 m² występuje także poniżej zwierciadła wód gruntowych i jest częściowo kolizyjne ze względu na zaleganie w strefie otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Złoże jest nieeksploatowane.

7.7.2. Kruszywa naturalne.

W gminie występują kruszywa naturalne czwartorzędowe różnego pochodzenia.

1. Złoże Lesiów „1”

Zlokalizowane jest w m. Kolonia Lesiów, ok. 130 m na wschód od rzeki Mlecznej. Zasoby złoża: 36,5 tys.ton (piasek drobnoziarnisty z otoczkami).

Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 6400 m². Złoże jest eksploatowane. Eksploatacja powyżej zwierciadła wód podziemnych. Wykorzystanie złoża to przede wszystkim materiał do budowy dróg. Wydana jest koncesja wydobywania kopaliny przez byłego Wojewodę Radomskiego.

2. Złoże Lesiów „2”

Złoże budują eluwialne utwory piaszczysto-żwirowe oraz piaski eoliczne. Nie stwierdzono bilansowej miąższości złoża.

Stwierdzono przydatność do betonów, zapraw i wypraw budowlanych. Nie określono wielkości i zasobów złoża.

W sprawozdaniu z badań określono, że ze względu na dobrą jakość, surowiec może być wykorzystany na potrzeby lokalne.

Złoże negatywne Lesiów zlokalizowane jest na południe od Lesiowa częściowo na obszarze zalesionym. Złoże jest częściowo kolizyjne, ze względu na gleby chronione i otulinę Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

3. Złoże Jaroszowa Góra.

W złożu występują piaski wydmowe oraz piaski bez głązów nieokreślonej genezy i piaski akumulacji lodowcowej. Na terenie gminy znajduje się tylko niewielki fragment złoża.

Powierzchnia złoża - 52,5 ha

Zasoby 3663750 m³

Złoże jest całkowicie kolizyjne, gdyż zalega na terenie Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

4. Złoże Kolonia Goryń

Obszar złoża stanowią wydmy porośnięte lasem sosnowym oraz nieużytki. W złożu występują piaski tarasów akumulacyjnych i piaski wydmowe.

Jest to złoże o zasobach szacunkowych określonych na 636 tys. m³. Powierzchnia złoża wynosi 12 ha, a średnia miąższość 5,3 m. Woda występuje na głębokości 1 – 5,3 m.

Surowiec może być wykorzystany do betonów, zapraw i wypraw budowlanych. Surowiec nie nadaje się do betonów komórkowych z uwagi na zawartość pyłów mineralnych i płytkie występowanie wody. Złoże jest niekolizyjne.

5. Złoże Owadów – Wojciechów

Złoże piasków przydatne do budownictwa lokalnego. Część obszaru Owadów – Wojciechów, wydzielono jako obszar o zasobach szacunkowych w ilości 280 tys. m³. Powierzchnia tego obszaru wynosi 25.000 m². Stwierdzona miąższość piasku wynosi 11,2 m.

Złoże jest niekolizyjne.

6. Negatywne złoża piasków Sowie Góry – Biały Ług oraz Bartodzieje

Określone zostały w sprawozdaniach geologicznych jako złoża nie spełniające kryteriów bilansowych (Sowie Góry – Biały Ług), natomiast Bartodzieje określone zostały jedynie na podstawie profili studni kopanych.

7.7.3. Surowce ilaste.

Z surowców ilastych na terenie gminy występują gliny zwałowe, zastoiskowe utwory ilasto – mułkowate. Ich przydatność dla ceramiki budowlanej trudno określić, z uwagi na skąpy materiał dokumentacyjny. W gminie praktycznie nie prowadzi się wydobycia tego surowca.

1. Gliny zwałowe – są glinami piaszczystymi z licznymi gładzikami i soczewkami lub skupieniami żwirów. Na terenie gminy, gliny zwałowe były badane przez Przedsiębiorstwo „Cergeo” w rejonie Bartosów i w rejonie Woli Goryńskiej. Obszary te uznano za negatywne, ze względu na znaczną zawartość i aktywność margla, występującego jako domieszka glin zwałowych
2. Zastoiskowe utwory mułkowo-ilaste – zostały zbadane w rejonie Goryń – Brody. Nie określono zasobów złoża ze względu na niewielką ilość wyrobisk pozytywnych.. Otrzymane wyniki odpowiadają kryteriom surowcowym dla wyrobów dachowych ceramiki cienkościennej. Mankamentem złoża jest jego mała powierzchnia i niewielka miąższość (ok. 2,6 m), a więc małe zasoby.

7.7.4. Torfy nr VII i VIII na mapie.

Na terenie gminy występują torfowiska dolinne wytwarzane w obrębie płaskich, źle zdrenowanych dolin rzecznych. Są to tzw. „torfowiska niskie” charakteryzujące się małą lub średnią miąższością i nierzadko znacznym zapopieleniem. Często występują pod nakładem mineralnym (piasek lub mada) miąższości do 1 m.. Utworzone są głównie z torfów trzcinowych i turzycowych (ok. 70 %). Większość obszarów rozpoznanych, znajduje się w umownym rejonie „Mleczna – Pacynka” (8 pól), pozostałe 2 pola znajdują się w obszarze badań „Goryń”. Złoża torfów są nieeksploatowane.

7.8. **Rozpoznanie walorów przyrodniczych.**

7.8.1. Charakterystyka przyrodnicza.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski przez teren gminy Jastrzębia biegnie granica pomiędzy mezoregionami: Równiną Radomską i Równiną Kozieniecką będącą jednocześnie granicą pomiędzy makroregionami: Niziną Środkowomazowiecką i Wzniesieniami Południowomazowieckimi. Teren gminy jest równinny o charakterze denudacyjnym, ukształtowany został w wyniku akumulacji lodowcowej i eolicznej oraz erozji rzecznej i denudacyjnej. Na obszarze równin występują licznie wydmy, przeważnie zalesione. Wyraźnie wyodrębniają się krawędzie erozyjne rzeki Radomki w okolicach wsi Goryń i Kolonia Goryń. Największą rzeką gminy jest Radomka, która płynie szeroką niezalesioną doliną w kierunku północno – zachodnim. Na omawianym odcinku rzeka powinna prowadzić wodę klasy II. Przyjęcie wód rzeki Mlecznej, która jest odbiornikiem ścieków deszczowych odprowadzanych z Radomia kanalizacją burzową oraz ścieków komunalnych oczyszczonych z oczyszczalni miejskiej wpływa bardzo niekorzystnie na stan czystości wód Radomki. Poniżej ujścia rz. Mlecznej następuje przejście poprzez kl. III w wody nie odpowiadające normom. Przekroczenie

norm dopuszczalnych zaobserwowano w trzech wskaźnikach: azot azotanowy, azot azotynowy i miano coli typu kałowego. Koryto Radomki w wyniku przeprowadzonych melioracji zostało na przeważającej długości wyprostowane, a nieliczne starorzecza są odcięte od głównego nurtu. Spowodowało to niewątpliwie osłabienie zdolności do samooczyszczania się rzeki. Łąki kośne w dolinie przecina bogata sieć rowów melioracyjnych, nie konserwowanych, odwadniających je w nadmiarze. Objawem nadmiernego odwodnienia doliny jest jałowienie gleb znajdujących się na terenach przyległych powstałych głównie z madów rzecznych. Ponadto sieć rzeczną dopełniają niewielkie dopływy Radomki: Leniwa, Jastrzębianka, Pacynka, Łukawka i Mleczna. W dolinie Pacynki wykształciły się większe połacie łąk oraz łąg olszowo-jesionowy. Niewielki zbiornik wodny znajduje się we wsi Goryń a dawny staw młyński we wsi Pacyna zarósł niemal całkowicie. Na terenie gminy planuje się budowę dwóch zbiorników wodnych: „Pacyna” (126 ha) na rzece o tej samej nazwie i „Goryń” na Radomce. Na terenie gminy przeważają gleby słabe w kl. V i VI stanowiące 60 % a w kl. IV 35 % gruntów ornych ogółem. Gleby dobre prawnie chronione występują w rejonie Kol. Bartodziej, Woli Goryńskiej, Komorników Jastrzębskich, Woli Owadowskiej, Jastrzębi i Lesiowa. Charakterystyczne dla terenu gminy jest liczne występowanie najczęściej niewielkich rozmiarów głazów narzutowych.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej lasy gminy Jastrzębia znajdują się w VI Krainie Małopolskiej położonej w zasięgu występowania świerka, jodły i buka. Dominują w lasach drzewostany sosnowe, przeważa typ siedliskowy lasu – bór świeży i bór mieszany świeży. Większy fragment lasu łągowego występuje jedynie w dolinie rzeki Pacynki. Niemal połowa obszaru gminy znajduje się w granicach Kozienskiego Parku Krajobrazowego. W gminie jest ustanowionych 7 pomników przyrody.

Na obszarze gminy stwierdzono występowanie co najmniej 23 gatunki ssaków. Wśród nich 8 objętych jest ochroną prawną a 5 należy do zwierzyny łownej. Spośród nich na uwagę zasługuje występowanie na omawianym terenie rzęsorki rzecznej (*Neomys fodiens*) i ryjówki malutkiej (*Sorex minutus*). Obszar gminy znajduje się w zachodniej granicy zasięgu zębiełka białawego (*Corcidura leucodon*).

Na omawianym obszarze stwierdzono około 100 gatunków ptaków. Wśród nich 83 to gatunki uznane za łąkowe. Pięć gatunków zaliczanych jest do łownych. Spośród rzadkich gatunków na terenie gminy gniazdują: derkacz (*Crex crex*), płomykówka (*Tyto alba*), pójdzka (*Athene noctua*), rycyk (*Limosa limosa*) i strumieniówka (*Locustella fluviatilis*). Z pozostałych gromad zwierząt należy wymienić występowanie na tym terenie 6 gatunków płazów i jednego przedstawiciela gadów.

7.8.2. Opis obiektów przyrodniczych objętych ochroną prawną.

POMNIKI PRZYRODY

1. dąb bezszypułkowy (dwójka), obwód 760 cm, park zabytkowy w Bartodziejach, właściciel: Stig Hiarths, Bartodziej, nr rej. woj. 574
2. dąb bezszypułkowy, obwód 420 cm, położenie j.w. właściciel j.w. nr rej. woj. 575
3. dąb bezszypułkowy, obwód 430 cm, położenie j.w., właściciel j.w. nr rej. woj. 576
4. dąb bezszypułkowy (dwójka), obwód 470 cm, położenie j.w., właściciel j.w. nr rej. woj. 577
5. dąb bezszypułkowy (dwójka), obwód 460 cm, położenie j.w., właściciel j.w. nr rej. woj. 578
6. dąb bezszypułkowy, obwód 310 cm, położenie j.w., właściciel j.w. nr rej. 579
7. modrzew polski, obwód 310 cm, położenie j.w., właściciel j.w. nr rej. woj. 580

KOZIENICKI PARK KRAJOBRAZOWY

Utworzony uchwałą Nr XV/70/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Radomiu z dnia 28 czerwca 1983r. Powierzchnia obszaru chronionego wynosi 15098 ha, wraz z utworzoną wokół parku strefą ochronną zajmuje obszar 45535 ha. Park obejmuje częściowo tereny gmin: Pionki, Jastrzębia, Jedlnia-Letnisko, Kozienice, zaś strefa ochronna gmin: Garbatka Letnisko, Głowaczów, Jastrzębia, Jedlnia-Letnisko, Kozienice, Pionki, Sieciechów. W roku 1995 Puszcza Kozienicka uznana została jako leśny kompleks promocyjny.

Kozienicki Park Krajobrazowy utworzono w celu zachowania charakterystycznego lokalnego krajobrazu przyrodniczo-geograficznego obejmującego znaczne obszary naturalnych lasów Puszczy Kozienickiej z gatunkami mającymi tu północną granicę zasięgu :jodła, jawor, buk. Gatunki te tworzą z innymi na terenie Puszczy Kozienickiej drzewostany mieszane z bogatą roślinnością zielną. Gatunkiem panującym w lasach jest sosna zwyczajna. Poza tym na terenie parku spotyka się dąb szypułkowy, olszę czarną, świerk pospolity, buk, brzozę i modrzew. W granicach Kozienickiego Parku Krajobrazowego znajduje się 8 rezerwatów (częściowych) przyrody, chroniących zbiorowiska leśne typowe dla tego obszaru. Są to rezerваты „Ciszek”, „Jedlnia”, „Ponty” im. T. Zielińskiego, „Załamanek” „Pionki”, „Zagożdżon”, „:Brzeźniczka”, „Krępiec”. Projektowane jest utworzenie kolejnych czterech: „Ponty Dęby”, „Leniwa”, „Źródło Królewskie”, „Guść”.

W granicach parku znajdują się 142 pomnikowe drzewa, 2 głązy narzutowe i aleja lipowa. Prowadzone na terenie Parku badania wykazały występowanie 204 gatunków porostów, 94 gatunków mszaków, 568 gatunków roślin naczyniowych. Do najcenniejszych należy zaliczyć przebiśnieg, wąkrotę, storczyki, pluskwicę, pełnik europejski, lilię złotogłów, czosnek niedźwiedzi, widłaki, zdrojówkę, buławnik czerwony, narecznicę grzebieniastą, goryczkę wąskolistną, sasankę. Są wśród nich gatunki prawnie chronione oraz zaliczone do „Czerwonej księgi roślin polskich”. Najliczniej reprezentowaną gromadą kręgowców w Parku są ptaki – 225 gatunków i ssaki – 59 gatunków, następnie płazy – 13 gatunków i gady 6 gatunków. Wśród nich do najcenniejszych należą: orlik krzykliwy, kraska, bocian czarny, jarząbek a spośród ssaków: nocek Bechsteina, borowiaczek, mroczek posrebrzany, mroczek pożłocisty, karlik malutki, mopek, wydra, wilk oraz reintrodukowanu bóbr. W lasach Puszczy Kozienickiej wykryto 71 gatunków kózkowatych, w tym znajduje się ponad 20 gatunków rzadko lub bardzo rzadko spotykanych w Polsce.

Lasy Puszczy Kozienickiej w tym obszar Kozienickiego Parku Krajobrazowego były ściśle związane z historią Polski. W lasach tych polował król Władysław Jagiełło, zwycięskie potyczki ze Szwedami stoczył Stefan Czarnecki. Od czasów powstania styczniowego i obu wojen światowych teren ten był miejscem działań partyzantów.

Powołany w 1990r Zarząd Parku podejmuje szereg działań zmierzających do realizacji celów dla jakich utworzono Kozienicki Park Krajobrazowy. Należą do nich między innymi: zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie wartości przyrodniczych, kulturowych i historycznych w warunkach racjonalnego gospodarowania.

Obecnie teren gminy Jastrzębia nie znajduje się w granicach Kozienickiego Parku Krajobrazowego, zaś w jego otulinie znajduje się około 4000 ha – co stanowi ok. 45 % pow. gminy.

Docelowo w granice Parku z gminy Jastrzębia ma być włączony obszar 410,10 ha, a w jego otulinie ma znaleźć się 4044,40 ha. Łącznie w granicach KPK i jego otuliny znaleźć się ma 50 % obszaru gminy, na który składają się: większy kompleks Lasów Państwowych obrębu Jedlnia (N-ctwo Radom) położonych na wschód od Lesiowa, małe kompleksy lasów prywatnych, znaczne tereny łąk i pastwisk nad Radomką oraz użytki rolne. Tereny gminy Jastrzębia, o które ma być powiększony K.P.K. stanowią obszar ściśle powiązany z lasami Puszczy Kozienickiej i w pełni zasługują na przyłączenie fo K.P.K. Tereny, które obecnie są w otulinie dalej powinny tworzyć bezpośrednią strefę

ochronną najcenniejszych obszarów Puszczy, zwiększają bowiem urozmaicenie KPK oraz zmniejszają ryzyko zniszczenia terenów objętych ochroną przyrody.

PARK ZABYTKOWY

„Bartodzieje”

Park dworski założony na przełomie XVIII/XIX wieku, powierzchnia 3,11 ha. W parku w złym stanie znajdują się obecnie murowany parterowy dwór i dwie oficyny. Do parku prowadzi ozdobna brama. Park położony jest na stoku skarpy doliny Radomki. Sam układ parku nie uległ dużym zmianom, część wschodnią przekształcono w inspekty, duży obszar zajęły szklarnie, pomieszczenia gospodarskie i kotłownia. Do stawu u podnóża skarpy prowadziły kiedyś schody. Wokół dworu posadzono róże, powojniki, winorośl i winobluszcz. Skład gatunkowy drzewostanu w parku: dąb bezszypułkowy, brzoza brodawkowata, klon pospolity, klon jawor, klon jesionolistny, wiąz górski, olsza czarna, modrzew europejski, świerk pospolity, świerk srebrzysty, kasztanowiec biały, topola biała, robinia, lipa drobnolistna, grab pospolity, tulipanowiec amerykański, jesion wyniosły, wierzba nieozn., iglicznia trójcierniowa, lipa szerokolistna, lipa paprotna, złotokap pospolity, choina kanadyjska, głóg jednoszyjkowy, trzmielina pospolita, lilak pospolity, leszczyna pospolita, jaśminowiec wonny, śnieguliczka biała. Własność prywatna.

7.8.3. Występowanie chronionych gatunków fauny i flory na terenach gminy.

P t a k i

Lista gatunków stwierdzonych na terenie gminy.

Objaśnienia symboli: CH – gatunek prawnie chroniony, L – gatunek lęgowy, NL – gatunek nielęgowy, 1 – 30 nr stanowisk zaznaczone na mapie Nr 6.

bażant	L,	
białorzytka	CH, L	
błotniak stawowy	CH, NL	
bocian biały	CH, L	12, 13, 14, 15, 16, 17, 19,
20,21, 22, 23, 25, 26, 27		
bocian czarny	CH, NL	
bogatka	CH, L	
brzegówka	CH, L	
cierniówka	CH, L	
czajka	CH, L	
czapla siwa	NL	
czarnogłówka	CH, L	
czubatka	CH, NL	
czyżyk	CH, NL	
derkacz	CH, L	2, 6, 8
drożdżik	CH, NL	
dudek	CH, L, 7, 24, 28	
dymówka	CH, L	
dzięcioł czarny	CH, L	
dzięcioł duży	CH, L	
dzięcioł zielony	CH, L	4,
dzięciołek	CH, L	
dziwonia	CH, L, 2	
dzwoniec	CH, L	

gajówka	CH, L
gawron	CH, L (tylko w okresie 1.III – 30.VI)
gąsiorek	CH, L
gil	CH, NL
grubodziób	CH, NL
grzywacz	L,
jastrząb	CH, L
jerzyk	CH, L
kapturka	CH, L
kawka	CH, L
kopciuszek	CH, L
kos	CH, L
kowalik	CH, L
krętogłów	CH, L
kruk	CH, L, 18
krzyżówka	L,
kszyk	CH, L, 2
kukułka	CH, L
kulczyk	CH, L
kuropatwa	L,
kwiczoł	CH, L
lelek	CH, L
łozówka	CH, L
makolągwa	CH, L
mazurek	CH, L
modraszka	CH, L
muchotówka szara	CH, L
mysikrólik	CH, NL
myszotów	CH, L
myszotów włochaty	CH, NL
oknówka	CH, L
ortolan	CH, L
pełzacz ogrodowy	CH, L
piecuszek	CH, L
piegża	CH, L
pierwiosnek	CH, L
pliszka siwa	CH, L
pliszka żółta	CH, L
płomykówka	CH, L, 21
pokląska	CH, L
pokrzywnica	CH, L
potrzyszcz	CH, NL
potrzos	CH, L
pójdźka	CH, L, 11
przepiórka	CH, L, 3, 7, 25, 29, 30
pustułka	CH, L, 1, 2, 12
remiz	CH, L, 1, 9
rudzik	CH, L
rycyk	CH, L, 1, 2
sierpówka	CH, L
skowronek	CH, L
słonka	CH, L, 5
słowik rdzawy	CH, L, 1
słowik szary	CH, L

sosnówka	CH, NL
sójka	CH, L
sroka	CH, L (tylko w okresie 1.III – 30.VI)
srokosz	CH, NL
strumieniówka	CH, L, 2
strzyżyk	CH, L
szczygieł	CH, L
szpak	CH, L
śmieszka	CH, NL
śpiewak	CH, L
świergotek drzewny	CH, L
świergotek łąkowy	CH, L, 2, 11
świergotek polny	CH, L, 2
świstunka	CH, NL
trzmielojad	CH, NL
trznadel	CH, L
turkawka	CH, NL
uszatka	CH, L,
wilga	CH, L
wrona	CH, L (tylko w okresie 1.III – 30.VI)
wróbek	CH, L
zaganiacz	CH, L
zięba	CH, L
sowa uszatka	CH, L, 10

S s a k i

Lista gatunków stwierdzonych na terenie gminy.

Objaśnienia symboli: CH – gatunek prawnie chroniony, 1s i 2s – stanowisko zaznaczone na mapie

jeż	CH
kret	CH
ryjówka aksamitna	CH
rzęsorek rzeczek	CH
gacek szary	CH
zając	
wiewiórka	CH
piżmak	1s
darniówka	
nornik północny	
nornik zwyczajny	
nornica ruda	
mysz domowa	
szczur wędrowny	
mysz polna	
mysz leśna	
lis	
łasica	CH, 2s
sarna	
ryjówka malutka	CH
badylarka	
mysz zaroślowa	

dzik

P ł a z y

kumak nizinny	CH
ropucha zielona	CH
żaba wodna	CH (tylko od 1.III do 31.V)
żaba trawna	CH
żaba jeziorkowa	CH (tylko od 1.III do 31.V)
żaba moczarkowa	CH

G a d y

jaszczurka zwinka	CH
-------------------	----

M o t y l e d z i e n n e

bielinek kapustnik
 bielinek rzepnik
 bielinek bytomkowiec
 bielinek rukiewnik
 szlaczkoń siarecznik
 latolistek cytrynek
 czerwończyk żarek
 czerwończyk uroczek
 modraszek ikar
 rusałka pawik
 rusałka admirał
 rusałka pokrzywnik
 rusałka ceik
 rusałka kratkowiec
 dostojka latonia
 przestrojnik jurtinia
 przestrojnik trawnik
 strzępotek ruczajnik
 karłatek ryska

R o ś l i n y

Konwalia majowa	CH,
-----------------	-----

7.8.4. Opis obiektów cennych przyrodniczo i kwalifikujących się do objęcia ochroną.

PROPONOWANY ZESPÓŁ PRZYRODNICZO – KRAJOBRAZOWY

„Dolina Pacynki”

Fragment naturalnie ukształtowanej głęboko wciętej doliny rzecznej pomiędzy Pacyną a Siczkami. Rzeka płynie na tym odcinku nieuregulowanym korytem, meandruje. Wzdłuż koryta zachowały się niewielkie fragmenty łęgu przystrumykowego, największy w rejonie Pacyny. Do doliny dochodzą lasy sosnowe Puszczy Kozienickiej z sędziwymi sosnami. Całość tworzy malowniczy charakter, stosunkowo niedaleko położony od Radomia. Zwracają uwagę dwa fragmenty piętrzeń młyńskich w Siczkach i Pacynie i

większe fragmenty kośnych łąk w rejonie Pacyny. W przyległych do doliny lasach spotkać można rzadko występujące w Polsce gatunki chrząszczy – dłużynkę leszczynówkę i zmosznika jodłowca. Osiągają one tu północną granicę swego zasięgu. W dolinie gniazdują również rzadkie gatunki ptaków: derkacz, pustułka, dziwonia, świergotek łąkowy, strumieniówka, kszyc, zalatuje trzmiełojad i myszołów oraz obserwowano bardzo rzadko zalatujący do Polski gatunek – krzyżodziób dwupręgowy.

WARTOŚCIOWE OBIEKTY DO UZNANIA ZA POMNIKI PRZYRODY

1. sosna, 280 cm, Goryń 5, własność prywatna, zgoda na objęcie ochroną
2. dąb, 248 cm, dąb 300 cm, lipa 280 cm, park dworski w Bartodziejach
3. lipa, 360 cm, Kolonia Lesiów, przy drodze, własność prywatna
4. grusza, 280 cm, Wola Gołębiowska – Nowa, własność prywatna
5. klon jesionolistny, 270 cm, Wola Gołębiowska – Nowa, własność prywatna
6. głąz narzutowy, 610 x 90 cm, Kozłowskie – Komorniki, własność prywatna
7. dąb, 300 cm, Kozłów, własność prywatna
8. wiąz, 340 cm, Kozłów, własność prywatna
9. dąb, 330 cm, Kozłów – nr 43, własność prywatna
10. jesion, 280 cm, Kozłów, własność prywatna
11. dąb, 445 cm, 0,5 km na NW od Kozłowa, lasy państwowe?
12. grusza, 310 cm, Jastrzębia, w polu, własność prywatna
13. lipa, 320 cm, Jastrzębia, własność prywatna
14. dąb, 400 cm, Jastrzębia, własność prywatna
15. grusza, 260 cm, Dąbrowa, własność prywatna
16. grusza, 300 cm, Mąkosy – Stare, przy lesie, własność prywatna
17. głąz narzutowy, 620 x 100 cm, Mąkosy-Stare, w polu (częściowo odkopany), własność prywatna
18. grusza, 300 cm Mąkosy-Stare, w polu, własność prywatna
19. dąb, 285 cm, Mąkosy-Stare, w polu, własność prywatna

Materiały źródłowe:

1. Inwentaryzacja zasobów kopalin i wód podziemnych z uwzględnieniem elementów ochrony Środowiska – mgr inż. B.Pęczkowska, mgr Z. Figiel, Rok wydania 1995
2. Kozienicki Park Krajobrazowy – Waloryzacja przyrodnicza i weryfikacja granic „Gmina Jastrzębia” – wersja skrócona – dr inż. Roman Zielony, Warszawa 1998r
3. Rozpoznanie walorów przyrodniczych gminy Jastrzębia – mgr inż. Sławomir Chmielewski – 1997/98r

8.0 ŚRODOWISKO KULTUROWE I KRAJOBRAZOWE.

8.1. Wstęp.

Pod względem geograficznym Gmina Jastrzębia w aktualnych granicach, położona na płn.-wsch. Od Radomia znajduje się w samym centrum subregionu zwanego Równiną lub Niziną Radomską, a znajdującego się w trójkącie pomiędzy Wisłą, Pilicą i Kamienną.

Obszar ten potocznie jest nazywany Ziemią Radomską, co nie równoznaczne z dawnymi historycznymi podziałami terytorialnymi. Aktualne granice administracyjne Gminy tylko częściowo są naturalne na południu i na zachodzie, które stanowią odcinki rzek Pacynki i Mlecznej, od wschodu graniczy od najdawniejszych czasów z kompleksem leśnym Kozienickiego Parku Krajobrazowego. Sąsiedztwo Puszczy Las Kapturski oraz znaczny odcinek doliny rzeki Radomki od Bartodziej do Gorynia, a właściwie od ujścia Mlecznej do granicy z terenami leśnymi KPK przesądzą o wielkiej roli elementów otwartego krajobrazu naturalnego w krajobrazie Gminy.

Tylko tereny położone na północ od lewego brzegu Radomki, na południu od prawego brzegu Radomki do Lasu Kozłowskiego i na południu od tego Lasu do południowej granicy Gminy posiadają charakter otwartego krajobrazu rolniczego urbanizowanego.

Znaczna część obszaru Gminy po stronie wschodniej wchodzi w skład otuliny Kozienickiego Parku Krajobrazowego.

8.2. Rozwój osadnictwa i przemiany historyczne na terenie Gminy.

W aktualnych granicach obszary Gminy Jastrzębia z czasów prehistorycznych pochodzą znaleziska archeologiczne, z epoki neolitu (między innymi narzędzia krzemienne, pochówki, a nawet kurchany) występujące głównie wzdłuż rzeki Radomki, świadczące o wczesnych śladach osadnictwa na tym terenie.

Natomiast sama miejscowość Jastrzębia istniała już we wczesnym średniowieczu o czym świadczy pierwsza wzmianka pisana z XII w. zawarta w przywileju wydanym przez Króla Kazimierza Sprawiedliwego dla Kapituły Sandomierskiej w r. 1192.

W średniowieczu była bardzo wyraźnie powiązana z dzisiejszą Jedlnią – Kościelną w której król Władysław Jagiełło (ok. r. 1387) wybudował modrzewiowy dwór myśliwski i kościół parafialny. W/g danych z XIV wieku do w/w Parafii należały:

Brzezinki
Brzeziny
Lenta Jadłowiec
Jaroszki
Jastrzębia
Jaźwice
Idałga
Jedlnia
Karpówka
Krężak
Kordium
Kozieniec
Kozłów
Lewaszówka
Mąkosy Stare
Mąkosy Nowe
Pacyna
Pionki

Stoki
Zagożdżon
Żdzary

Jak wynika z powyższego miejscowości: „Jastrzębia, Kozłów, Lewaszówka. Mąkosy Nowe i Stare legitymują się kilkusetletnim rodowodem, a łącznie z wszystkimi pozostałymi miejscowościami należały do jej głównych ośrodków osadniczych, ponieważ teren tej Parafii obejmował ogromnym łukiem tereny położone po stronie południowo – zachodniej części Puszczy Radomsko – Kozienickiej, z których powstały dzisiejsze gminy Pionki (dawna nazwa Pianki), Jedlnia – Letnisko i Jastrzębia, a znaczne jej części weszły w skład Gminy Gózd i Gminy miasta Radomia.

Na terenie dzisiejszej Gminy Jastrzębia zamieszkiwali wówczas kmiecie, łowcy a przede wszystkim bartnicy.

O powiązaniu miejscowej ludności z gospodarką puszczańską świadczy fakt, że jeszcze w roku 1825 bartnicy z Jastrzębi posiadali 138 barci leśnych.

Po upadku I Rzeczypospolitej, w czasach rozbiorowych wg danych z r. 1827, miejscowość Jastrzębia położona w w/w Parafii, w powiecie Kozienickim w obwodzie radomskim województwa sandomierskiego liczyła 53 domy i 336 mieszkańców.

W/g danych z roku 1871 wieś Jastrzębia należała do gminy Kozłów pow. radomski, Gubernia radomska – ilość mieszkańców – 589 i 105 domów. Po odzyskaniu niepodległości w II Rzeczypospolitej, w okresie okupacji niemieckiej w latach 1939 – 45, a następnie po wyzwoleniu do r. 1970 siedziba gminy mieściła się w Kozłowie. W ramach reformy administracyjnej ok. r. 1970 siedzibą GRN (Gromady) był Lesiów.

8.3. Historyczna struktura osadnicza gminy.

Obraz wsi reprezentacyjnej dla tego terenu w zakresie kultury materialnej z przełomu XIX i XX w przekazuje monografia „Jastrzębia wieś powiatu radomskiego” wydana w Warszawie w roku 1935, autorstwa nauczyciela miejscowej Publicznej Szkoły Podstawowej i zasłużonego badacza – regionalisty Kazimierza Mroza (1891 – 1986).

Sz szczególnie warta odnotowania jest budowa linii kolejowej Warszawa – Radom w okresie międzywojennym (w ramach COP – w r. 1936) przebiegająca wzdłuż zachodniej granicy Gminy przez tereny Lesiowa i Owadowa. Z Gminą Jastrzębia związane są dwie stacje kolejowe Lesiów – (8 km na pń. od Radomia) i Bartodzieje (18 km jw.), chociaż ta druga położona jest na terenie sąsiedniej Gminy Jedlińsk.

O ile w I wojnie światowej Gmina nie odniosła zbyt wielkich strat materialnych ludnościowych, o tyle II wojna światowa miała dla tych terenów bardzo wyniszczający charakter.

Sz szczególnie piętnem odcisnęło się tutaj istnienie niemieckich obozów dla jeńców wojennych z Armii Radzieckiej, a następnie położenie gminy na zapleczu frontowym z r. 1944 – 45. O obozach świadczą zbiorowe jenieckie mogiły wojenne z lat 1940 – 44 w Goryniu, Woli Goryńskiej i Wolskiej Dąbrowie.

Z kampanii wrześniowej 1939 do miejsc pamięci narodowej zaliczamy mogiły żołnierskie: w Jastrzębi, Dąbrowie Kozłowskiej.

8.4. Typologia układów przestrzennych jednostek osadniczych.

Typologiczne jednostki osadnicze na terenie Gminy posiadają typowy powszechnie stosowany sposób zabudowy tzw. ulicówek wzdłuż dróg granicznych.

8.5. Formy i typy zabudowy historycznej.

W coraz mniejszym stopniu na terenie Gminy występuje tradycyjna wiejska zabudowa drewniana o charakterystycznych formach, funkcjach i detalu

architektonicznym (szczególnie charakterystyczne dla tych stron są bardzo ozdobne tzw. nadokienniki).

Natomiast wielki wkład w udokumentowanie wartości kulturowych posiada Gmina Jastrzębia w ramach Muzeum Wsi Radomskiej (Skansen – park etnograficzny przy ul. Szydłowieckiej), gdzie z budynków pochodzących z terenu Gminy z przełomu XIX i XX w. zrekonstruowano reprezentacyjną zagrodę charakterystyczną dla Ziemi Radomskiej , na którą składają się"

- budynek mieszkalny z Jastrzębi (1873r)
- stodoła z Mąkosów Nowych (II poł. XIX w)
- obora z Dąbrowy Jastrzębskiej (ok. 1920r)
- olejarnia z Mąkosów Starych (ok. 1924r)
- żuraw (oryginał)

Oprócz wiatraka (zabytek techniki) przeniesionego do MWR z Dąbrowy Jastrzębskiej na terenie Gminy istnieją jeszcze zabytkowy młyn wodno – turbinowy (z r.1920) na Pacynce w Kozłowie, oraz tartak wodny na Pacynce w Owadowie (z r. 1930).

8.6. Czynniki zagrażające zasobom dziedzictwa kulturowego.

Współczesny charakter nowej zabudowy głównie mieszkaniowej jest zbyt zunifikowany co prawdopodobnie jest wynikiem bardzo rozpowszechnionego sposobu budowania wg projektów typowych i powtarzalnych, a położenie w strefie oddziaływania blisko położonych miast Radomia i Papionek ma niewątpliwie wpływ na cechy zewnętrzne tej architektury o typie architektury podmiejskiej.

Wymaga to niewątpliwie poszukiwań indywidualnych w tym zakresie, ponieważ zaciera się odrębność wyglądu tej architektury świadcząca o tożsamości Gminy.

9.0. GOSPODARKA ROLNA W GMINIE.

9.1. Użytkowanie gruntów (funkcje terenów) w gminie.

Gmina JASTRZĘBIA plasuje się w grupie średnich obszarowo gmin w subregionie radomskim, której bilans terenów przedstawia się następująco (dane z 1999 roku - powierzchnie geodezyjne)

Ogólna powierzchnia gminy	8 951 ha	
Użytki rolne	7 061 ha	78,8 %
w tym:		
- grunty orne	5 109 ha	72,0 %
- sady	112 ha	2,0 %
- trwałe użytki zielone	1 840 ha	26,0 %
w tym:		
- łąki	1 332 ha	
- pastwiska	508 ha	
Lasy i zadrzewienia	1 360 ha	15,2 %
w tym:		
- lasy	1 324 ha	
- zadrzewienia	36 ha	
Grunty pod wodami	95 ha	1,0 %
w tym:		
- wody stojące	-	
- płynące	52 ha	
- rowy	43 ha	
Tereny komunikacyjne	202 ha	2,3 %
- drogi	186 ha	
- koleje	16 ha	
Tereny osiedlowe	217 ha	2,4 %
w tym:		
- zabudowane	215 ha	
- niezabudowane	2 ha	
Tereny różne	18 ha	0,3%
Nieuzytki	3 ha	%

9.2. Zasoby ziemi dla rolnictwa.

Rolnictwo jest i pozostanie jednym z podstawowych działów, stanowiących o rozwoju społeczno - gospodarczym gminy.

Zasoby ziemi użytkowanej rolniczo w gminie to 7 061 ha użytków rolnych t.j. 79 % powierzchni całej gminy

- grunty orne	109 ha	72 % użytków rolnych
---------------	--------	----------------------

- sady	112 ha	2 %	„ „
- trwałe użytki zielone	1840 ha	26 %	użytków rolnych
w tym : - łąki	1332 ha		
pastwiska	508 ha		

Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 mieszkańca gminy jest dość wysoka i wynosi 1,14 ha (w subregionie radomskim – 0,64 ha).

W gminie została przeprowadzona ocena gruntów pod względem przydatności dla rolnictwa. Grunty nieprzydatne lub o niskiej przydatności dla rolnictwa proponuje się wyłączyć z użytkowania rolniczego.

Uważa się, że około 1620 ha gruntów w gminie należy włączyć do kompleksów leśnych lub zalesić śródpolnie., w pierwszym etapie 580 ha.

Zalesiono około 15 ha, we wsiach:

- Mąkosy Stare
- Olszowa
- Jastrzębia
- Mąkosy Nowe
- Lesiów

9.3. Warunki naturalne dla rolnictwa.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy to 7061 ha użytków rolnych, tj. 79 % całej powierzchni gminy.

Położenie – gmina położona jest w widłach Pilicy i Wisły granicy Równinie Radomskiej i Kozienskiej.

Poszczególne czynniki środowiska takie jak gleby, klimat, warunki wodne i rzeźba terenu składające się na syntetyczną ocenę rolniczej przestrzeni w obszarze gminy kształtują się w sposób następujący – IUNG Puławy):

Gleby – w obszarze gminy cechują się mało korzystną jakością do produkcji rolniczej. Udział poszczególnych klas bonitacyjnych użytków rolnych wynosi odpowiednio:

- klasa II	0,7 %	11 ha
- klasa III	5,3 %	374 ha
- klasa IV	40,0 %	2856 ha
- klasa V	34,0 %	2424 ha
- klasa VI	20,0 %	1396 ha

Występują tu głównie gleby brunatno – biellicowe i pseudobiellicowe, w większości wytworzone z piasków słabo – gliniastych i luźnych rzadziej piasków gliniastych lub glin.

Agroklimat cechuje się między innymi długością okresu wegetacyjnego wynoszącego 200 - 210 dni oraz średnią roczną sumą opadów w granicach 550 – 560 mm.

Średni wskaźnik agroklimatu dla obszaru gminy określony został w wielkości 11,8 pkt. w skali 15 pkt., przy średnim w subregionie 11,4 pkt.

Warunki wodne w obszarze gminy określone są jako średnio korzystne z wielkością wskaźnika 5,7 w skali 10 pkt., przy średnim w subregionie 6,6, pkt.

- 26 % - 1867 ha - użytków rolnych to tereny z przewagą gleb o optymalnej ilości wody,
- 30% - 2100 ha – użytków rolnych to tereny o okresowym nadmiarze wody,
- 44 % - 3094 ha – użytków rolnych to tereny o okresowym i stałym niedoborze wody.

Rzeźba terenu cechuje się płaską i niskofalistą rzeźbą bardzo korzystną do organizacji produkcji rolniczej. Średni wskaźnik określony został w wielkości 8,8 pkt. w skali 10 pkt., przy średnim w subregionie – 8,5 pkt.

9.3.1. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Kompleksy rolniczej przydatności gleb

Przydatność rolnicza gruntów ornych i sadów określana jest w skali „dziewięciu” rodzajów kompleksów glebowo – rolniczych, w gminie znajduje się 7 kompleksów, których udział jest następujący:

- pszenno-dobry (kompleks 2)	27 ha	0,5 %
- żytni bardzo dobry (kompleks 4)	440 ha	8,5 %
- żytni dobry (kompleks 5)	1400 ha	26,8 %
- żytni słaby (kompleks 6)	1005 ha	19,3 %
- żytni bardzo słaby (kompleks 7)	947 ha	18,0 %
- zbożowo-pastewny mocny (kompleks 8)	390 ha	7,6 %
- zbożowo – pastewny słaby (kompleks 9)	1012 ha	19,3 %

Przydatność trwałych użytków zielonych określona jest w skali trzystopniowej:

- bardzo dobre i dobre (1z)	6 ha	0,3 %
- średnie (2z)	798 ha	43,4 %
- słabe i b. słabe (3z)	1036 ha	56,3 %

Kompleks (2) pszenno-dobry to gleby najlepsze od II do III klasy bonitacji (0,5 % udziału – 27 ha). Są to w większości mady średnie oraz gleby pseudobielicowe i brunatne wytworzone z lessów. Są to gleby średnio ciężkie w uprawie, o wysokim stopniu kultury, są przepuszczalne, ale mają dużą zdolność magazynowania wody. Produkcyjność tych gleb jest bardzo wysoka, udają się wszystkie rośliny o wysokich wymaganiach siedliskowych.

Kompleks (4) żytni bardzo dobry (8,5 % udziału – 440 ha) to również gleby o dobrze wykształconym poziomie próchnicznym, strukturalne, z korzystnymi stosunkami wodnymi. Są to w przewadze gleby wytworzone z piasków gliniastych mocnych.

Powyższe kompleksy najbardziej cenne w gminie występują na dużych obszarach w północno-zachodniej i centralnej części gminy, głównie we wsiach:

- Jastrzębia
- Bartodzieje
- Lesiów
- Wola Goryńska
- Wola Owadowska

Kompleks żytni dobry (26,8 % udziału – 1400 ha) obejmuje gleby lżejsze, w przewadze wytworzone z piasków gliniastych lekkich, na zwięźlejszym podłożu. Są to gleby dość wrażliwe na suszę. Uważane są za typowo żytnio – ziemniaczane, lecz także na których uprawia się jęczmień i mniej wymagające gatunki.

W klasyfikacji bonitacyjnej zaliczane są do klasy IV a i IV b.

Kompleksy żytni słaby i żytni bardzo słaby (37,3 % udziału – 1952 ha) to głównie klasy V, w części IV b w kompleksie żytnim słabym oraz klasy VI w kompleksie żytnim bardzo słabym. Są to gleby wytworzone z piasków słabo gliniastych i luźnych. Są nadmiernie przepuszczalne i mają słabą zdolność do zatrzymywania wody. Dobór roślin do uprawy jest ograniczony i sprowadza się głównie do żyta, owsa, ziemniaków,

seradeli i łubinów. Gleby tych kompleksów występują w przewadze w północno-wschodniej części gminy oraz w rozproszeniu na pozostałym obszarze gminy.

Kompleksy zbożowo – pastewne mocne i słabe (26,9 % udziału – 1402 ha) to w przewadze gleby okresowo nadmierne uwilgotnione. Podmokłość tych gleb powodowana jest przy płaskiej rzeźbie terenu, występowaniem w dolnej części profilu warstw słabo przepuszczalnych lub położeniem w obniżeniu terenu. Uregulowanie stosunków wodnych jest dość trudne. Drenowanie likwiduje okresowe nadmierne uwilgotnienie, ale jednocześnie pogłębia okresowe susze. Na glebach tych kompleksów większy udział winny stanowić rośliny pastewne.

Powyższe kompleksy mniej cenne dla rolnictwa występują we wschodniej części i w rozproszeniu na obszarze całej gminy, głównie we wsiach:

- Mąkosy Nowe i Stare
- Lewaszówka
- Dąbrowa Jastrzębska
- Brody
- Dąbrowa Kozłowska

Użytki zielone zaliczone do bardzo dobrych zajmują tylko powierzchnię 6 ha (II klasa bonitacji),

przeważają kompleksy słabe i bardzo słabej jakości (3z) – 43,4 % - 1036 ha, są to użytki zielone klas V i VI również na glebach mineralnych zbyt suchych lub zbyt wilgotnych.

Trwałe użytki zielone występują w części centralnej i południowo – zachodniej gminy.

Dokonana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach ocena czterech podstawowych czynników produkcyjnych, takich jak: gleby, agroklimatu, rzeźby terenu i warunków wodnych daje ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wynoszący ogółem 56,4 punktów miejsce w subregionie (średni wskaźnik w subregionie 62,8 pkt., w Polsce 66,6 pkt.).

Wskaźnik waloryzacji ekonomiczno-przyrodniczej w gminie jest też wysoki i wynosi – 35,5 punktów (w subregionie – 38,6 punktów).

Powyższa ocena szereguje gminę w grupie gmin o mało korzystnych warunkach przyrodniczych do produkcji rolnej (42 miejsce w subregionie) i ekonomicznych (50 miejsce w subregionie).

9.4. Ochrona i ulepszanie użytków rolnych.

9.4.1. Ochrona gruntów rolnych i leśnych.

Ochrona prawna (ustawowa) gruntów użytkowanych rolniczo obejmuje:

- *grunty rolne* stanowiące użytki rolne o najwyższej przydatności rolniczej w gminie (klasy gleb II i III). W obszarze gminy użytki rolne klasy II i III stanowią 385 ha (6 % użytków rolnych).

Zmiana przeznaczenia użytków rolnych klasy III o obszarze przekraczającym 0,5 ha wymaga uzyskania, w trybie sporządzenia planu miejscowego, zgody Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej bardzo dobrych gleb występują przede wszystkim w środkowej części gminy,

- *grunty rolne* stanowiące zwarte kompleksy gleb klasy IV. W obszarze gminy grunty rolne klasy IV stanowią 2856 ha (40 % użytków rolnych).

Zmiana przeznaczenia użytków rolnych klasy IV zwartego obszaru przekraczającego 1,0 ha wymaga uzyskania w trybie sporządzania planu miejscowego, zgody Wojewody.

Większe kompleksy gleb IV występują między innymi w środkowo-południowej części gminy oraz niektórych rejonach północnej części gminy.

- *grunty rolne* wytworzone z gleb pochodzenia organicznego (wytworzone przy udziale materii organicznej, w warunkach nadmiernego uwilgotnienia, gleby torfowe i murszowe) występują w dolinie rzeki Mlecznej w obrębie wsi: Kolonia Lesiów, Owadów, w dolinie dopływu Radomki w Jastrzębi i w dolinie rzeki Pacynki w Lesiowie przy granicy z miastem Radom. Zmiana przeznaczenia gleb torfowych i murszowych klasy V i VI wymaga uzyskania w trybie sporządzania planu miejscowego, zgody Wojewody.
- *Grunty leśne* stanowiące własność Skarbu Państwa: Zmiana przeznaczenia wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w trybie sporządzania planu miejscowego.

9.4.2. Melioracje.

Warunki wodne w obszarze gminy określone są przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach jako – korzystne z wielkością wskaźnika 5,7 pkt. w skali 10 pkt., przy średnim w subregionie radomskim – 6,6 pkt.

- 26% użytków rolnych to tereny z przewagą gleb o optymalnej ilości wody,
- 30% to tereny użytków o okresowym nadmiarze wody,
- 44% tereny użytków rolniczych o okresowym lub stałym niedoborze wody.

Z powyższego wynika, że 74% gruntów w gminie wymaga melioracji; 30 % odwodnienia, a 44 % nawodnienia.

Obecnie w gminie zmeliorowano 1014 ha użytków rolnych, w tym:

- 109 ha gruntów ornych ,
- 905 ha trwałych użytków zielonych ,

Powierzchnia wykonanych rowów melioracyjnych wynosi 34 ha.

Tereny zmeliorowane to:

- grunty orne położone w kompleksach:
 - w zachodniej części gminy wykonano drenowanie we wsiach: Kolonia Bartodzieje, Bartodzieje i Olszowa
- trwałe użytki zielone położone w dolinie rzek: Radomki Mlecznej i Pacynki (odwodnienia z nawodnieniem) w dolinie Jastrzębianki (odwodnienie).

Stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych jest dość wysoki – 62 %.

W perspektywie przewiduje się odwodnienia i nawodnienia trwałych użytków zielonych położonych w południowej części gminy w dolinie Radomki oraz we wsi Wola Goryńska, oraz gruntów ornych w części północnej w rejonie wsi Brody i Wola Goryńska.

Ponadto w gminie istnieje 10 zbiorników retencyjnych o powierzchni 3,06 ha i pojemności 36,30 tys m³ (występują w zlewni Radomki).

9.5. Zatrudnienie w rolnictwie.

W gminie w 19 sołectwach zamieszkuje 6176 osób , z rolnictwa utrzymuje się ponad 90 % ludności.

W wieku produkcyjnym pozostają 3357 osoby, z czego 2878 osób pracuje w rolnictwie (tylko w swoim gospodarstwie), co daje wskaźnik 24 osób na 100 ha użytków rolnych (w subregionie – 29 osób, w kraju 24 osoby).

W ostatnich latach nastąpił wzrost liczby osób pracujących w rolnictwie, gdyż w gminie (przyległej do Radomia) był duży udział chłopo-robotników, którzy w pierwszej kolejności stracili pracę w przemyśle. Gospodarstwa rolne stały się często jedynymi miejscami pracy i źródłem utrzymania wielu rodzin w gminie.

9.6. Struktura agrarna.

W gminie dominuje sektor prywatny użytkując 92 % całkowitej powierzchni gminy (8258 ha), pozostałe 8 % 1693 ha to sektor publiczny.

Liczba gospodarstw rolnych w gminie wynosi – 1655 i 1182 działek produkcyjnych o powierzchni do 1 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego (o obszarze powyżej 1 ha) to = 4,30 ha.

Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych.

Powierzchnia w ha	Liczba	%
Od 1 do 2 ha	495	29
2 – 5 ha	541	32
5 – 7 ha	194	13
7 – 10 ha	250	16
10 - 15 ha	142	8
powyżej 15 ha	33	2
Razem	1655	100

Struktura obszarowa gospodarstw indywidualnych jest mało korzystna, gdyż przeważają gospodarstwa do 5 ha (61 %), natomiast gospodarstwa duże (rodzinne) powyżej 10 ha stanowią tylko 10%. Gospodarstwa duże znajdują się we wsiach:

- Bartodzieje
- Brody
- Dąbrowa Jastrzębska
- Goryń
- Jastrzębia

W tych wsiach zauważa się większe zainteresowanie kupowaniem ziemi na powiększenie gospodarstw.

W sektorze publicznym znajduje się 693 ha , w tym:

528 ha – Skarbu Państwa

42 ha – Wspólnota gruntowa

113 ha – Grunty gospodarstw specjalistycznych i spółdzielni

10 ha – Grunty kościołów i związków wyznaniowych

9.7. Kierunki produkcji rolniczej.

9.7.1. Produkcja roślinna w gminie odbywa się na powierzchni:

- 5109 ha – gruntów ornych,
- 1840 ha – łąk i pastwisk,
- 112 ha – sadów;

W gminie obsiewa się 5500 ha gruntów.

Udział poszczególnych upraw był następujący:

- zboża	3181 ha	58,0 %
w tym:		
* pszenica	106 ha	
* żyto	2170 ha	
* jęczmień	26 ha	
* owies	440 ha	
* pszenżyto	139 ha	
*mieszanki zbożowe	300 ha	

- ziemniaki 690 ha 13,0 %

- pastewne (w uprawie polowej) 1559 ha 28,0 %

- pozostałe 70 ha 1,0 %

w tym:

* warzywa 25 ha

* truskawki 18 ha

W strukturze zasiewów dominuje uprawa zbóż i roślin pastewnych. Wyróżniającymi się kierunkami w produkcji roślinnej są:

- zboża – uprawiane są w gminie na powierzchni ponad 3 tys. ha a zboża wysokogatunkowe we wsiach:
 - Bartodzieje
 - Jastrzębia
 - Kozłów
 - Jastrzębska Dąbrowa
 - Wólka Lesiowska
 - Mąkosy Stare i Nowe
- sady – zajmują w gminie 112 ha. Większe sady (sady towarowe) występują we wsiach
 - Bartodzieje
 - Olszowa
 - Lesiów
 - Lesiów Kolonia
- owoce jagodowe (krzewy jagodowe, truskawki) – uprawiane są na terenie całej gminy, a na większych powierzchniach we wsiach:
 - Wola Owadowska
 - Brody
 - Owadów
 - Wola Goryńska
 - Wolska Dąbrowa
- warzywa – w uprawie polowej i pod osłonami (szklarnie, tunele foliowe) uprawiane są na większą skalę we wsiach:
 - Bartodzieje
 - Lesiów
 - Olszowa
 - Lewaszówka
 - Kozłów
 - Mąkosy Stare i Nowe
 - Owadów

Gmina uzyskuje plony podstawowych zbóż wyższe od średnich plonów w subregionie radomskim, ziemniaków niższe.

Plonu głównych ziemiopłodów (w q/ha)

	Gmina	Subregion radomski
- żyto	25,0	22,8
- pszenica	24,0	27,8
- jęczmień	26,0	24,6
- owies	27,0	24,2
- pszen-żyto	22,0	27,7
- ziemniaki	160	194

Liczne w gminie gospodarstwa rolne z uwagi na trudności ze zbytem produkują „wszystko po trochu”.

9.7.2. Produkcja zwierzęca.

Produkcja zwierzęca odbywa się głównie w oparciu o pasze wyprodukowane w gospodarstwach.

Powierzchnia paszowa w gminie wynosi – 4000 ha,

W tym:

- 1840 ha – stanowią łąki i pastwiska
- 1559 ha – pastewne w uprawie polowej

Wg spisu rolnego – 1990 r. w gminie utrzymuje się:

- 2836 szt. – bydła, w tym 1620 szt. - krów
- 3753 szt. – trzody chlewnej
- 26 szt - owiec

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha UR (w szt.)

	Gmina	Subregion radomski
- bydło	40,5	37
w tym: krowy	23,0	22
- trzoda chlewna	53,6	73

Dominujące kierunki chowu w gminie to bydło mięsne i młeczne (wyższa obsada od średniej w subregionie) , utrzymywane jest w gospodarstwach o dużym areale łąk i pastwisk, we wsiach:

- Lewaszówka
- Kozłów
- Mąkosy Nowe i Stare
- Olszowa
- Wola Goryńska
- Wola Owadowska
- Jastrzębia
- Bartodzieje
- Owadów
- Dąbrowa Jastrzębska

Kierunek uzupełniający chowu to: trzoda chlewna w większej obsadzie utrzymywana jest we wsiach:

- Kozłów
- Bartodzieje
- Mąkosy Stare
- Jastrzębia
- Dąbrowa Jastrzębska.
-

9.8. Obsługa rolnictwa.

W gminie funkcjonuje kilka urzędzeń działających na rzecz rolnictwa

- Obsługa z zakresu zaopatrzenia i zbytu sprawowana dotąd przez Gminną Spółdzielnię „Samopomoc Chłopska” w Jastrzębi, została przejęta (wykup i dzierżawa) przez firmy prywatne.

Zakres świadczonych usług przez nie to:

- Zaopatrzenie w środki do produkcji rolniczej (w nawozy środki ochrony roślin, opał),
- Zaopatrzenie w materiały budowlane,
- Skup płodów rolnych itp.

Przy G.Sie została jedynie stacja paliw w Jastrzębi.

Obsługa techniczna sprawowana w gminie przez Spółdzielnię Kółek Rolniczych (jednostka w okresie przekształcania) została zawieszona, zarówno w Jastrzębi jak i w Goryniu.

Usługi z tego zakresu to:

- naprawa ciągników (w gminie – 505 szt) i maszyn
- prace agrotechniczne (polowe),
- sprzęt zbóż,
- zaopatrzenie w paliwo,
- opryski,
- transport,

zostały przejęte przez osoby prywatne (pomoc sąsiedzka).

Obsługa weterynaryjna sprawowana jest dla całej gminy przez 2 lekarzy weterynarii i 1 technika – lecznice weterynaryjne zlokalizowane są w Jastrzębi i Bartodziejach.

Obsługa instruktażowa – doradztwo rolnicze świadczone jest przez 2 inspektorów z Regionalnego Centrum Doradztwa Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Radomiu.

Obsługę bankową w gminie sprawuje filia Banku Spółdzielczego w Jastrzębi.

Przetwórstwo rolno – spożywcze

W gminie funkcjonuje tylko 3 zakłady przetwórcze przemysłu rolno – spożywczego.

- 2 garbarnie w Lesiowie i Owadowie,
- piekarnia w Lesiowie – zatrudnienie 12 osób.

10.0. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

10.1. Inżynieria techniczna.

10.1.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy funkcjonują cztery systemy komunalnego zaopatrzenia w wodę, a tym jedno w Lesiowie eksploatowane przez Wodociągi Miejskie w Radomiu.

Na ujęciu w Lesiowie ujmowana woda poddawana jest uzdatnianiu natomiast ujęcia pozostałe podają ujmowaną wodę do bezpośredniej dystrybucji.

Wszystkie ujęcia bazują na studniach głębinowych zasilanych z utworów czwartorzędowych.

Ujęcie w Jastrzębi bazuje na dwóch studniach (eksploatacyjnej i awaryjnej) o zasobach 1156 m³/d i średniodobowej produkcji 188 m³/d. Ujęcie za pośrednictwem sieci wodociągowej o długości 8,6 km, zaopatruje w wodę miejscowości: Jastrzębia i Dąbrowa Jastrzębska, łącznie 232 budynki o 290 mieszkaniach zamieszkałych przez 1254 osoby. Przyjmując zużycie wody na cele usług i drobnej wytwórczości ok. 20 % ogólnego zapotrzebowania średniodobowe zużycie wody w gospodarstwach domowych przyjęto 150,4 m³/d, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosi 120 dcm³/d.

Ujęcie wody w Mąkosach Starych o zasobach 1680 m³/d bazuje również na dwóch studniach produkując średniodobowo 129 m³/d. Woda rozprowadzana jest siecią o długości 8,8 km do miejscowości: Mąkosy Nowe, Mąkosy Stare i Lewaszówka. Ilość odbiorców wody w zabudowie zagrodowej i jednorodzinnej wynosi 162 co dotyczy 727 osób. Wyłączając potrzeby usług i rzemiosła średniodobowe zużycie wody przypadające na jednego mieszkańca szacuje się na ok. 142 dcm³/d.

Ujęcie wody w Woli Goryńskiej o zasobach 1260 m³/d bazuje na 3 studniach (dwóch eksploatacyjnych i awaryjnej) dostarczając wodę do miejscowości: Wola Goryńska, Goryń, Wolska Dąbrowa, Olszowa i Bartodzieje. Średniodobowa produkcja 85 m³/d, za pośrednictwem sieci wodociągowej o długości 24,5 km, przekazywana jest do 206 odbiorców, głównie w gospodarstwach domowych co dotyczy 1181 mieszkańców. Średniodobowe zużycie wody przypadające na 1 mieszkańca, na podstawie informacji wynosi 72 dcm³/d.

Ujęcie wody w Lesiowie o zasobach 867 m³/d i średniodobowej produkcji wody 250 m³/d, za pośrednictwem sieci o długości 32,9 km dostarcza 216 m³/d do miejscowości: Lesiów, Kolonia Lesiów, Kozłów, Dąbrówka Kozłowska, Wólka Lesiowska, Owadów, Wojciechów, Wola Owadowska. Ogólna liczba 551 odbiorców odnosząca się do 2942 mieszkańców wskazuje na średniodobowe jednostkowe zużycie wody (po uwzględnieniu zapotrzebowania na cele usługowe) przypadające na jednego mieszkańca na 73 dcm³/dn.

Komunalne zaopatrzenie w wodę nie funkcjonuje w miejscowości Brody zamieszkałej przez 122 mieszkańców.

10.1.2. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.

Na terenie gminy podstawę gospodarki ściekowej stanowią przydomowe i przyzagrodowe bezodpływowe zbiorniki wybieralne oraz przydomowa oczyszczalnia ścieków. Liczba tych urządzeń do chwili obecnej nie była inwentaryzowana. W miejscowości Jastrzębia funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o wydajności 400 m³/d będąca własnością Zakładów Budownictwa Kolejowego w Radomiu, posiadającego na terenie gminy nieruchomości produkcyjne i mieszkaniowe (o zabudowie wielorodzinnej). Obiekty ZBK oraz szkoła podstawowa, Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia, lecznica zwierząt, obiekty straży pożarnej odprowadzają ścieki w ilości 40 m³/d kanałem sanitarnym o długości ok. 1100 m do oczyszczalni ścieków

położonej na wschodnich obrzeżach sołectwa Jastrzębia. Oczyszczalnia ta przyjmuje również odpłatnie ścieki dowożone sprzętem asenizacyjnym z obszaru gminy.

10.1.3. Gospodarka ciepła.

Dominująca na terenie gminy zabudowa zagrodowa i jednorodzinna nie sprzyja prowadzeniu zorganizowanej, komunalnej gospodarki ciepłej. Funkcjonujące budownictwo bazuje na indywidualnych źródłach ciepła różnego rodzaju.

W miejscowości Jastrzębia funkcjonują dwa źródła ciepła o znaczącej mocy po 480 kW. Jedno z nich obsługuje ośrodek zdrowia oraz budynki straży pożarnej i Urzędu Gminy.

Drugie źródło ciepła, własność ZBK obsługuje wielorodzinną zabudowę mieszkaniową w ilości 52 mieszkań oraz znajdujące się w pobliżu tej zabudowy obiekty produkcyjne.

10.1.4. Zaopatrzenie w gaz przewodowy.

Na obszarze gminy praktycznie nie funkcjonuje sieć gazownicza. Na zachodnim krańcu gminy, korzystając z przyłączenia do sieci w gminie Jedlińsk funkcjonuje 6 odbiorców gazu o łącznym poborze 7 tys m³ rocznie.

10.1.5. Gospodarka odpadkami.

Gmina na swoim obszarze nie dysponuje obiektami umożliwiającymi składowanie i unieszkodliwianie odpadków pochodzących z gospodarstw domowych oraz odpadów typu przemysłowego.

W okresie doby na terenie gminy powstaje ok. 3,11 ton odpadków tj. 7,06 m³. Część z tych odpadków jest spalana i kompostowana w miejscu wytwarzania (gospodarstwach). Nieprzetworzone odpadki zbierane są na terenie poszczególnych sołectw do zbiorników kontenerowych skąd wywożone są przez specjalistyczne przedsiębiorstwo poza teren gminy.

10.1.6. Elektroenergetyka.

Przez teren gminy Jastrzębia przebiegają linie energetyczne wysokiego napięcia. – 220 kW relacji Kozienice – Rożki, 110 kW relacji Radom Północ – Dobieszyn, 110 kW do GPZ w Jedlińsku.

Funkcjonujących na terenie gminy 2085 odbiorców odbiera energię o napięciu przesyłanym przez systemy średniego i niskiego napięcia. Łączne roczne zużycie energii elektrycznej wynosi 4919,5 MWh.

Odbierające energię gospodarstwa domowe (i rolne) w ilości 1990 zużywa rocznie 2727,5 MWh. Działające na terenie gminy 63 podmioty gospodarcze zużywają w ciągu roku 1330,8 kWh natomiast funkcjonujące 32 instytucje – 853,9 MWh.

Urządzenia i sieci energetyczne na terenie gminy funkcjonują prawidłowo, są w dobrym stanie technicznym i nie wymagają przebudowy.

10.1.7. Telekomunikacja.

Funkcjonująca na terenie gminy sieć telekomunikacji przewodowej obsługiwana jest przez automatyczną centralę o pojemności 976 NN współdziałającą z kablem światłowodowym Chynów, Warka, Radom, Jastrzębia – Skarżysko PKP

W gospodarstwach domowych zainstalowanych jest 393 linii abonenckich, w jednostkach budżetowych 8, innych – 17 (łącznie 418 abonentów). Sieć telefoniczna obsługiwana jest przez 6 szaf kablowych. Długość linii napowietrznych wynosi 36,28 km, kablowych 28,93 km. W miejscowościach Kozłów i Dąbrowa Kozłowska funkcjonuje

radiowy system łączności „TANGARA” obsługujący 38 abonentów. Na terenie gminy nie funkcjonuje system telefonii komórkowej.

10.2. Komunikacja.

10.2.1. Opis stanu i ocena układu komunikacyjnego.

Gmina Jastrzębia pod względem roli komunikacyjnej kraju nie odgrywa istotnej roli, gdyż położona jest pomiędzy trasą E-7 (gmina Jedlińsk) oraz trasą 737 (gmina Jedlnia).

Skrajem przebiegająca linia PKP również nie tworzy otwarcia komunikacyjnego a jedyny przystanek Lesiów ma znaczenie lokalne.

Naturalne ograniczenia przestrzenne przyrodnicze mają również swoje oddziaływania jest to:

- wschodnia granica gminy jest granicą Puszczy Kozienickiej
- środkiem terenu gminy Jastrzębia płynie rz. Radomka co w sposób naturalny ukształtowało układ komunikacyjny równoległy do obu przestrzeni przyrodniczych – główną drogę nr 34506 (Radom – Głowaczów).

10.2.2. Sieć drogowo uliczna w gminie.

Symetrycznie w stosunku do rz. Radomki biegnie droga 34417 (Jedlińsk – Głowaczów) z oczywistym dość połączeniem poprawnym do drogi 34506 drogą 34418 (Bartodzieje – Jastrzębia) oraz Goryń – Mąkosy Stare droga nr 3.

Środek gminy – miejscowość Jastrzębia wyznaczają skrzyżowania dróg co jest naturalną lokalizacją.

Plan rozwoju Jastrzębi w dół dróg przy bezpośrednim lokalizowaniu ośrodków kubaturowych jest zagrożeniem dla bezpieczeństwa mieszkańców oraz dla rozwoju przestrzennego ośrodka. Z położenia gminy, jako gminy przyległej do większego ośrodka miejskiego tj. Radomia, wynika konieczność współpracy w uzupełnianiu się nawzajem usług społecznych (od mieszkaniowo – rekreacyjnych do żywieniowych) a to z kolei limituje formy i wielkość usług komunikacyjnych ponadlokalnych.

Gmina Jastrzębia jednak, wyraźnie na to wskazuje diagnoza stanu, liczyć musi na zrównoważony rozwój lokalny w każdej dziedzinie w tym komunikacja ma zasadniczą rolę w obsłudze.

OBSŁUGA GMINY JASTRZĘBIA TRANSPORTEM ZBIOROWYM

Lp	Przewoźnik	Nr linii	Trasa
1.	PKP	-	Radom – Lesiów – Bartodzieje – Warszawa
2.	PKS	-	Radom – Kozłów – Jastrzębia – Mąkosy Stare – Cecylówka
3.	PKS	-	Radom – Kozłów – Jastrzębia – Mąkosy Stare – Głowaczów
4.	PKS	-	Radom – Lesiów – Jastrzębia – Mąkosy Stare – Głowaczów
5.	PKS	-	Radom – Kozłów – Jastrzębia – Mąkosy Stare – Kozienice
6.	PKS	-	Radom – Wsola – Owadów – Jastrzębia – Mąkosy Stare – Wola Goryńska
7.	MPK w Radomiu	L	Radom – Lesiów – Wojciechów - Jastrzębia